

BØRN MED SEKSUELT BEKYMRENDE ELLER KRÆNKENDE ADFÆRD

BACHELORPROJEKT PÅ SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN

Semester:	7. semester
Modul:	Modul 13
Gruppenr.:	31
Antal anslag:	163.413
Titel:	Børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd - <i>En undersøgelse af sagsbehandlingen af målgruppen med fokus på årsager til ventetid på udredning og behandling samt muligheder for optimering af sagsbehandlingen med udgangspunkt i barnets bedste.</i>
Engelsk titel:	Children exhibiting sexually concerning or abusive behavior - A study of the case processing for the target group, with a focus on the reasons for waiting times in assessment and treatment, as well as possibilities for optimizing case processing based on the best interests of the child.
Dato:	30.12.2023
Vejleder:	Per Østergaard

Navn:	Caroline Frydendal
Studentmail:	Cfryd20@student.aau.dk
Navn:	Cathrine Agerholm
Studentmail:	Cagerh19@student.aau.dk
Navn:	Signe Andersen Foghsgaard
Studentmail:	sfoghs20@student.aau.dk

1. Abstract

The interest in the subject of the project originates from the internship experiences of the group members. In this context, all three of us became aware that the issue of children exhibiting sexually concerning or abusive behavior is current and more widespread than initially assumed. Furthermore, we all gained the perception that handling such cases can be challenging for a social worker. The target group is often affected by significant risk factors and difficulties, such as diagnoses, bullying and neglect. Additionally, the behavior often develops due to dysfunctional and boundless relationships within the child's immediate family. A study conducted by JanusCentret reveals that 69% of children exhibit inappropriate behavior for one or more years before being referred to specialized help, and that 32% of children who have received treatment and/or assessment at one of JanusCentrets treatment facilities had committed an offense prior to referral (JanusCentret, 2020). Furthermore, the data indicates that, on average, 2 years pass from the child's first offense to receiving specialized treatment and/or assessment at a treatment facility (JanusCentret, 2021b). The data paints a picture of a field within social work where some children risk waiting a long time to receive the necessary assistance. The focus of the project has been to investigate the reasons for the average 2-year waiting time and, in that context, explore the options social workers have to optimize case processing. To examine the issue, we collected empirical data through qualitative interviews. We conducted one interview with an employee from the treatment facility SEBA and three interviews with social workers from Hjørring Kommune. The empirical data was subsequently analyzed using Max Weber's theory of bureaucracy as an organizational form, Dorte Caswell's theory of practice logics, social psychology, shame theory, and Erving Goffman's theory of stigma. The results of the analysis were then discussed to determine the advantages and disadvantages according to the factors that may contribute to an extension of the waiting time. Based on the statements of the informants and relevant secondary empirical data, it has been highlighted that factors such as bureaucracy, practice logics, the social worker's identity, shame, and stigma may contribute to extending the waiting time for specialized treatment and/or assessment. Following the project's conclusion, we have developed a perspective that includes a proposal for legal optimization in the field, aiming to create equal conditions for both children who commit offenses and children who are victims of sexual abuse.

Indholdsfortegnelse

1. Abstract	3
2. Indledning.....	6
3. Problemstilling.....	8
3.1 Valg af emne.....	8
3.2 Målgruppen og dens institutioner.....	9
3.2.1 Målgruppens bopæl og familieforhold	9
3.2.2 Diagnoser	10
3.3 Målgruppens karakteristika.....	10
3.3.1 Omsorgssvigt	11
3.3.2 Opvækstvilkår	11
3.3.3 Søskendeincest	12
3.4 Konsekvenser af børns krænkende adfærd	13
3.4.1 Personrettede konsekvenser for målgruppen.....	13
3.4.2 Personrettede konsekvenser for ofrene.....	15
3.4.3 Socioøkonomiske konsekvenser	15
3.5 Socialrådgiverens udfordringer i arbejdet med målgruppen	16
3.5.1 De politiske rammer	17
3.5.2 De økonomiske rammer	18
3.5.3 De organisatoriske rammer	20
3.5.4 De juridiske rammer.....	20
3.6 Børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd som socialt problem.....	22
4. Problemformulering.....	24
5. Afgrænsning	24
6. Operationalisering af begreber.....	24
7. Metode	25
7.1 Videnskabsteori	26
7.2 Den hermeneutiske tilgang	27
7.3 Det læringsteoretiske perspektiv	28
7.4 Den kvalitative metode	29
7.5 Ethiske overvejelser vedrørende indsamling af empiri.....	30
7.6 Valg af empiri	31
7.7 Interviewguide	31
7.8 Databearbejdning: transskribering og kodning	32
8. Analysestrategi	33
9. Teori	34

9.1 Bureaukratiet som organisationsform	34
9.2 Dorte Caswells praksislogikker	36
9.3 Socialpsykologi.....	38
9.4 Skam i et emotionssociologisk perspektiv.....	41
9.5 Erwing Goffmans teori om stigma.....	42
10. Analyse	43
10.1 Præsentation af informanter.....	44
10.2 Delanalyse 1: Socialrådgiveren	45
10.2.1 Socialrådgiverens arbejde i en bureaukratisk organisation	45
10.2.2 Praksislogikkens påvirkning på socialrådgivernes arbejde på børne- og familieområdet.....	49
10.2.3 Brudfladen mellem berøringsangst og socialrådgiverens identitet i arbejdet med målgruppen.	51
Delkonklusion	55
10.3 Delanalyse 2: Konsekvenser af skam og stigma hos målgruppen	55
11. Diskussion: optimering af sagsbehandlingen på børne- og familieområdet	62
11.1 Bureaukratiets dualitet: fordele og ulemper	62
11.2 Praksislogikker som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen	64
11.3 Socialrådgiverens personlige identitet og berøringsangst som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen.....	65
11.4 Skam og stigma som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen.....	66
12. Konklusion	68
13. Perspektivering	70
13.1 Handleforslag	70
14. Litteraturliste	73
Retskilder.....	78
15. Bilagsliste	79

2. Indledning

Det er vanskeligt at lave statistik på feltet vedrørende seksuelle overgreb mod børn, idet der forventes at være et betydeligt mørketal på området. Ifølge Børns Vilkår (u.å.), estimeres det, at 5 – 10 % af danske børn bliver udsat for en seksuel krænkelse, inden de fylder 18 år (Børns Vilkår, u.å). Der eksisterer en udbredt opfattelse i befolkningen om, at seksuelle overgreb mod børn bliver begået af voksne. Dog viser statistikken, at cirka en tredjedel af overgrebene mod børn, i realiteten bliver begået af andre børn. De børn som begår overgreb mod andre børn, er en målgruppe som ofte er omfattet af betydelige vanskeligheder og risikofaktorer, såsom diagnoser, mobning og omsorgssvigt. Nogle af børnene, med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, har behov for at modtage en specialiseret behandling og/eller udredning, for at stoppe den u hensigtsmæssige adfærd. En andel af børnene går længe med deres problemstillinger og seksualiserende adfærd, inden de modtager en specialiseret hjælp. Det fremgår af en rapport udarbejdet af JanusCentret, at en stor del af børnene ofte har udvist en bekymrende seksuel adfærd i en lang periode, før de modtager hjælp. Cirka 69 % af klienterne har udvist en bekymrende seksuel adfærd i et eller flere år forud for visitationen til JanusCentret, og cirka 27 % i flere måneder. Den resterende andel af klienterne har udvist en bekymrende adfærd i uger. Rapporten fremlægger derfor et tydeligt billede af, at perioden før barnet modtager hjælp, er for lang. Dette understreges, da det yderligere fremgår af rapporten, at cirka 32 % af børnene har begået et overgreb, inden de visiteres (JanusCentret, 2020).

Endvidere fremgår det af JanusCentrets rapport fra 2021, at der gennemsnitligt går cirka to år fra af et barn, har begået første overgreb, til at barnet modtager behandling og/eller udredning hos et af behandlingsstederne. At perioden inden barnet modtager specialiseret behandling og/eller udredning er lang leder tankerne hen på årsagen herfor (JanusCentret, 2021b).

Politisk er der gennem tiden blevet forsøgt at optimere den sociale lovgivning ved flere forskellige tiltag. Et af de seneste tiltag på vejen mod en bedre social lovgivning er i form af Barnets Lov. Folketinget har udarbejdet forskellige reformer med formålet om at skabe forbedring i indsatsen for børn, unge og deres familier, herunder Anbringelsesreformen i 2006, Struktur – og Kommunalreformen i 2007 og Barnets Reform i 2011.

Social – og ældreminister Astrid Kragh udtalte i forbindelse med annoncering af aftalen om børnene først d. 11.05.2021:

Statsministeren brugte sidste år sin nytårstale på de udsatte børn, fordi det for regeringen er en værdikamp at sætte børnene først. Vi tog et stort skridt i 1997, da det blev forbudt at slå sine børn. Nu tager vi de næste skridt med tidligere hjælp, så udsatte børn ikke flyver under radaren, og stærkere børnerettigheder i den nye Barnets Lov.

(Regeringen.dk, 2021)

Udviklingen på området kan derfor siges at have ændret sig, som forsøg på at stadfæste et tidssvarende børnesyn gennem årene. Selve udviklingen beror på politiske udspil, og kræver tid og ressourcer forinden de for alvor udmøntes i praksis. I den forbindelse er det relevant at anstille et hypotetisk spørgsmål om hvorvidt der rent faktisk er fokus på børnene på det politiske område, eller om andre sociale områder prioriteres. Det er tydeligt i distribueringen af ydelser, at områder som eksempelvis *alderdom* får tildelt betydeligt flere ydelser, end områder som *familier*. Pr. 1. januar 2023 var der cirka 1.1 mio. børn og unge under 18 år. Ifølge Danmarks Statistik er der registreret cirka 82 mio. kr. til sociale udgifter til familier, hvilket blandt andet dækker over børne - og familieområdet (Statistikbanken 2023a; Statistikbanken 2023c). Pr. 1. januar 2023 var der cirka 1.2 mio. ældre over 65 år. Ifølge Danmarks Statistik er der registreret cirka 294 mio. kr. til sociale udgifter til alderdom (Statistikbanken 2023b; Statistikbanken 2023c). Det er i den forbindelse vigtigt at pointere, at ikke alle børn i Danmark er udsatte. Ifølge Danmarks statistik modtager 4,1 % af børn og unge støtte i form af enten forebyggende foranstaltninger eller anbringelser pr. 31.12.22 (Statistikbanken 2023d). En af forklaringerne på den ulige distribuering af ydelser, må antages at være, at de politiske partier strategisk har mærkesager, som imødekommer de ældres behov, i højere grad end de udsatte børns. Når partierne fremlægger mærkesager, som er attraktive for den ældre befolkning, skaber dette incitament hos vælgerne til at stemme på det pågældende parti. Årsagen til at partierne vælger at have mærkesager, som i højere grad skaber incitament hos de ældre, end de udsatte familier, antager vi, er at partierne har flere stemmer at hente hos de ældre, end hos de udsatte familier i Danmark.

I dette projekt forsøger vi at svare på, hvad årsagen er til at perioden fra at barnet begår det første overgreb, til at barnet modtager en specialiseret behandling og/eller udredning, er cirka to år lang.

Endvidere vil vi undersøge hvordan socialrådgiveren kan optimere sin sagsbehandling, for at sikre barnets bedste. Undersøgelsen er udarbejdet på baggrund af fire kvalitative interviews med henholdsvis én medarbejder fra SEBA og tre socialrådgivere fra Hjørring kommune. Den indsamlede empiri er efterfølgende blevet analyseret ud fra Max Webers teori om bureaukrati, Dorte Caswells teori om praksislogikker, socialpsykologi, teori om skam og Erwing Goffmans teori om stigma. Analysen og diskussionen belyser, at der ikke findes et entydigt svar på problemstillingen, men at der findes flere forskellige forklaringer på, at ventetiden er lang. I forlængelse af projektets konklusion, har vi udarbejdet en perspektivering vedrørende et konkret handleforslag, som har til formål at skabe lige vilkår for børn som begår overgreb, såvel som børn der bliver udsat for overgreb.

3. Problemstilling

I nedenstående problemfelt belyses målgruppen og dens institutioner, herunder de risikofaktorer som målgruppen ofte er udsat for, og konsekvenserne ved børnenes krænkende adfærd. Endvidere belyses de rammer, som socialrådgiveren arbejder under. Følgende er inddraget i problemfeltet, for at belyse kompleksiteten af børnenes udfordringer, og dermed socialrådgiverens sagsbehandling af målgruppen.

3.1 Valg af emne

Vi, som socialrådgiverstuderende, har alle været i praktik i tre forskellige børne - og familieafdelinger, hvorfra vores interesse og for forståelse vedrørende problemstillingen er opstået. I den forbindelse er vi blevet nysgerrige på, hvordan socialrådgiveren i praksis formår at handle hensigtsmæssigt og fagligt på problemstillingerne vedrørende børn der udviser seksuelt bekymrende eller krænkede adfærd. Her er tale om en problemstilling, som vi ønsker yderligere belyst i praksis, idet vi ser en problemstilling, som kræver, at socialrådgiveren håndterer sagsbehandlingen hurtigt og kompetent. Det er ligeledes vores oplevelse, at undervisningen på socialrådgiveruddannelsen ikke belyser og tilbyder tilstrækkelig viden om målgruppen, til at vi som nyuddannede har kompetencerne til at kunne håndtere komplekse sager af den karakter.

3.2 Målgruppen og dens institutioner

JanusCentret har fra 2003 - 2021 årligt udgivet en statusrapport, som fremlægger data omkring børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, som de i årenes løb har været i kontakt med. Dette forskningsfelt vil hovedsageligt tage udgangspunkt i rapporten som er udgivet i 2020, idet rapporten fra 2021 bør anses som værende et supplement til de andre rapporter, hvorfor denne er mindre fyldestgørende. I 2020 blev rapporten udarbejdet på baggrund af data på omkring 600 børn. Dette skal ikke forstås som at behandlingsstederne har været i kontakt med omkring 600 børn i 2020, men at behandlingsstederne har været i kontakt med omkring 600 børn fra 2003 – 2020 (JanusCentret, 2021b; JanusCentret 2020).

I rapporten fremgår det, at JanusCentret beskæftiger sig med målgruppen 4 - 18 år, og at de i alt 599 sager fordeler sig på henholdsvis 320 udredningssager, 172 udredningssager efterfulgt af et behandlingsforløb, 12 behandlingssager uden udredning forinden samt 80 registrerede VISO udredningssager. Endvidere fremgår det, at 15 udrednings - og/eller behandlingssager falder under kategorien *uden for målgruppen* (JanusCentret, 2020).

I henhold til målgruppen fremgår det af rapporten, at cirka 85% af klienterne er drenge, hvorved de resterende cirka 15% er piger. Endvidere fremgår det, at klienterne i 2020 havde en gennemsnitsalder på cirka 12 år ved visitationstidspunktet, og en gennemsnitsalder på 11 år ved det første begåede overgreb. Dette belyser, at der gennemsnitligt går over et år, før barnet modtager udredning og /eller en specialiseret behandling hos et behandlingssted. Det fremgår endvidere af statusrapporten fra 2021, at klienternes gennemsnitsalder var steget til at være 13 år, men at gennemsnitsalderen på 11 år ved første begået overgreb stadig var gældende. Opsummerende viser statusrapporten fra 2021 at tidsperioden, fra første begået overgreb til at barnet modtager udredning og/eller en specialiseret behandling, er steget cirka et år (JanusCentret, 2021b; JanusCentret, 2020).

3.2.1 Målgruppens bopæl og familieforhold

I henhold til børnenes bopæl og familieforhold fremgår det af statusrapporten fra 2020, at cirka 40% af børnene er anbragt uden for hjemmet på visitationstidspunktet, hvilket står i betydelig kontrast til mængden af anbragte børn i den generelle børne - og unge population, som i 2019 er cirka 1%. Ved sagens afslutning, hos behandlingsstedet, fremgår det at antallet af børn anbragt uden for hjemmet, er steget til cirka 43%. Ifølge JanusCentret findes der en række forskelligartede forklaringer på at flere børn var anbragt uden for hjemmet efter endt behandling og/eller udredning.

Forklaringen er eksempelvis, at barnets udfordringer har været for komplekse for forældrene at håndtere, eller at anbringelsen af barnet har til formål at forebygge overgreb mod barnets søskende (JanusCentret, 2020).

I henhold til børnenes bopæl og familieforhold fremgår det yderligere, at cirka 69% af børnenes forældre ikke er samboende, hvilket står i stor kontrast til landsgennemsnittet, hvor cirka 48% af ægteskaber ender i skilsmisse. I følge Kvello (2013) er børn, hvis forældre har haft en konfliktfyldt skilsmisse, i betydeligt øget sandsynlighed for at udvikle risikoadfærd. Af JanusCentrets klienter har cirka 38% af børnene oplevet, at deres forældre har haft en konfliktfyldt skilsmisse som blandt andet indebærer voldelige skænderier, uenigheder omkring forældremyndighed og involvering af statsforvaltningen (JanusCentret, 2020; Kvello, 2013).

3.2.2 Diagnoser

For en betydelig andel af børnene gælder det sig, at de har en diagnose allerede forinden visitationen til et af behandlingsstederne. Det fremgår af statusrapporten fra 2020, at den procentvise andel er cirka 47% af børnene. ADHD er den diagnose som er mest udbredt blandt klientgruppen, da cirka 24% af børnene er diagnosticeret med denne udviklingsforstyrrelse. Endvidere er cirka 7% af børnene diagnosticeret med autisme forinden visitationen til et af behandlingsstederne. Af andre nævnte diagnoser er psykisk udviklingshæmning og tilknytningsforstyrrelse (JanusCentret, 2021b).

3.3 Målgruppens karakteristika

Fælles for målgruppens karakteristika er, at børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd er en kompleks og heterogen målgruppe. Ifølge Socialstyrelsen udviser børn i målgruppen tegn på at være sårbare og socialt udsatte samt kan kategoriseres som ofre af kumulativ risiko. I Socialstyrelsens vidensopsamling nævnes følgende risikofaktorer: *diagnoser, tegn på psykose eller autisme, et lavt intellektuelt funktionsniveau, går i specialklasse-/skole, er anbragt uden for hjemmet, ofre for overgreb eller omsorgssvigt, mobning og andre sociale problemer* (Socialstyrelsen, 2021).

I følgende afsnit vil målgruppens baggrundskarakteristika og konsekvenserne forbundet hermed afdækkes yderligere.

3.3.1 Omsorgssvigt

I rapporten fremgår det, at en betydelig andel af målgruppen har været udsat for passiv omsorgssvigt. Passiv omsorgssvigt indebærer, at barnets omsorgsperson(er) ikke imødekommer barnets basale behov. Hertil fremgår det, at cirka 70% af klienterne udsættes for følelsesmæssig omsorgssvigt. Passiv omsorgssvigt kan resultere i, at barnet ikke oplever den tryghed og omsorg, som børn er afhængige af, for at være i en sund udvikling (JanusCentret, 2020).

Aktiv omsorgssvigt er en form for omsorgssvigt, der defineres som værende omsorgssvigt som volder barnet direkte skade, herunder fysiske overgreb. Aktiv omsorgssvigt kan både være overgreb i form af fysisk, psykisk og seksuel karakter. Denne form for omsorgssvigt kan, ligesom passiv omsorgssvigt, have betydelige konsekvenser for barnets udvikling, herunder forsinket kognitiv udvikling, begrænsede følelsesmæssige kompetencer og udviklingen psykiske lidelser. Endvidere kan børn, som er vidne til eksempelvis vold og overgreb, opleve de samme konsekvenser, som børn der udsættes for volden (JanusCentret, 2020).

Det er svært at konkretisere hvordan omsorgssvigt i opvæksten påvirker et barns udvikling. Ifølge Kvello (2013) er en tommelfingerregel dog: "Jo flere former for omsorgssvigt og mishandling barnet oplever, og jo mere alvorlige de er, desto dårligere er prognosen" (Kvello, 2013, s. 81).

Konsekvenserne kan overordnet deles ind i fire hovedområder: *kognitiv udvikling, følelsesmæssig kompetence, psykiske lidelser og leg & social accept*. Nævnte konsekvenser kan hos det enkelte barn ses som tab af færdigheder i form af eksempelvis underudvikling og vanskeligheder ved at opdage, forstå og regulere deres emotioner. Hertil kan barnet opleve at være udfordret på sociale kompetencer. Dette kan eksempelvis ses ved, at barnet, som forsøg på at kompensere for manglende kompetencer, leger nedad aldersmæssigt (Kvello, 2013).

Børn som udsættes for omsorgssvigt, vil ifølge Killén udvikle overlevelsstrategier i et forsøg på at mestre den situation de befinder sig i. Her kan kategoriseres to centrale strategier: *overdreven tilpasning og/eller udadreageren* (Social – og boligstyrelsen, u.å.a.).

3.3.2 Opvækstvilkår

Familien, og herunder forældrenes levevilkår, kan siges at have stor indflydelse på et barns udvikling. Forskning viser, at børn fra sårbare familier i socialt udsatte positioner er i øget risiko for at udvise tegn på mistrivsel og udvikling af sociale problemer (Kvello, 2013).

En antologi fra JanusCentret beskriver hertil, hvordan et dysfunktionelt opvækstmiljø kan være en medvirkende årsag til svære sociale vanskeligheder og overskridelse af andres grænser (Forskningsnetværket om seksuelle overgreb mod børn, 2021). Dysfunktionelle familiemønstre karakteriseres blandt andet ved psykisk og følelsesmæssigt fravær, hvor forældrene ikke formår at skabe et trygt og udviklingsstøttende opvækstmiljø. Der kan være tale om et miljø, hvor forældrene har udfordringer med eksempelvis misbrug, psykisk sårbarhed, lavt intellektuelt funktionsniveau og højt konfliktniveau i hjemmet (Kvello, 2013). Hertil viser en vidensopsamling fra JanusCentret, at cirka 36% af klienterne med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd kommer fra hjem med seksuel grænseløshed. Seksuel grænseløshed kendetegnes ved, at barnet ikke afskærmes for eller bliver involveret i forældres eller andres seksuelle aktiviteter. Dette kan indebære, at forældrene taler med børnene om emner af seksuel karakter på en uhensigtsmæssig måde, at børnene ikke skærmes for brug af pornografi i hjemmet eller at barnet overværer seksuelle handlinger. Et omsorgsmiljø med seksuel grænseløshed kan have en negativ påvirkning på barnets mulighed for at udvikle en sund og alderssvarende seksualitet (Socialstyrelsen, 2021 & JanusCentret, 2020).

Ifølge JanusCentrets statusrapport har en tredjedel af krænkerne selv været udsat for seksuelle overgreb. Ifølge Kvello (2013) beskrives det, at seksuelle overgreb kan øge risikoen for, at barnet udvikler eksternaliserende problemer og oplever seksuelle problemer. Børnene kan tilmed være tilbøjelige til at føle sig afvist. Dette kan give anledning til uhensigtsmæssige reaktionsmønstre, hvilket eksempelvis kan afspejle sig i overseksualisering, et tvangsmæssigt forhold til sex og en oplevelse af ikke at have kontrol over eget sexliv (Kvello, 2013).

Konsekvenserne ved at være barn i et dysfunktionelt familiemiljø kan være, at barnet udvikler et utrygt tilknytningsmønster og får problemer med selvregulering. Desuden kan det være svært for barnet at danne sunde grænser, hvilket kan have indflydelse på barnets adfærdsmønstre (Kvello, 2013).

3.3.3 Søskendeincest

I førnævnte statusrapport fra JanusCentret fremgår det, at cirka 50% af intrafamiliaære seksuelle overgreb er mellem søskende. Søskendeincest kan ofte defineres som symptom på et dysfunktionelt familiemiljø.

En forklaring herpå er defineret som *Hans og Grethe-syndromet*¹, som er en årsagsforklarende faktor på, hvordan søskende forsøger at kompensere for mangel på et tilstrækkeligt følelsesmæssigt omsorgsmiljø. Forældrenes fysiske og følelsesmæssige fravær kan resultere i, at søskende i stedet søger omsorg, tryghed og nærvær hos hinanden, hvilket i nogle tilfælde kommer til udtryk ved en seksualiserende adfærd. JanusCentret forklarer hertil, at søskenderelationen indebærer et let tilgængeligt offer, hvilket skaber risiko for, at relationen kan eskalere til en grænseoverskridende seksuel adfærd. Søkendeincest skaber imidlertid store konsekvenser for både børnene og familien, herunder eksempelvis en dysfunktionel søskenderelation (JanusCentret, 2020).

3.4 Konsekvenser af børns krænkende adfærd

I nedenstående afsnit belyses de konsekvenser som målgruppen og målgruppens ofre kan opleve. Afslutningsvis belyses de socioøkonomiske konsekvenser for samfundet.

3.4.1 Personrettede konsekvenser for målgruppen

Ifølge rapporten *Når legen går over stregen*, udarbejdet af Dansk Ungdoms Fællesråd (2004), er der en sammenhæng mellem børn der krænker andre børn, og børn som selv har været udsat for omsorgssvigt og/eller seksuelt misbrug. Børnene bruger seksuelle krænkelser som en måde at bearbejde og udleve egne smertelige erfaringer (Dansk Ungdoms Fællesråd, 2004). Denne bearbejdelse og udlevelse af egne smertelige erfaringer anses som værende et tydeligt tegn på mistrivsel. For netop at sætte fokus på dette, blev lovgivningen, i forbindelse med udmøntningen af overgrebspakken i 2012, ændret, og en række initiativer, med fokus på børne mistrivsel, sat i værk. Et af initiativerne i overgrebspakken er projektet *Børn, der krænker andre børn*. Intentionen med dette projekt er at styrke indsatsen overfor målgruppen således at børnenes krænkeradfærd stoppes og for at forebygge risikoen for, at adfærden foresætter ind i voksenlivet. Ifølge Socialstyrelsen kan børn med krænkeradfærd have behov for hjælp til at stoppe adfærden gennem en psykosocial indsats. Indsatsen har ligeledes til formål at forebygge en mulig udvikling af et fast krænker mønster i voksenlivet.

¹ “Eventyret om Hans og Grete handler som bekendt om to små børn, som efterlades i skoven af deres far og (onde) stedmor – to efterladte børn, som er overladt til hinanden. Når børns behov for tryghed og omsorg ikke opfyldes, fx fordi familiesystemet er brudt sammen pga. misbrug, psykisk sygdom, kriser (som følge af fx skilsmisse), dvs. situationer, hvor de voksne er mere optaget af sig selv og egne problemer end af børnene, kan børn føle sig forladt og overladt til hinanden på en måde, som ligner den eventyret, beskriver på et symbolsk plan” (Socialforskningsinstituttet, 2002).

Forskning indikerer, at en del voksne gerningsmænd, som har begået seksuelle overgreb, også selv har været udsat for overgreb, og at de i den forbindelse begår overgreb mod andre som hævn. I det tilfælde er krænkeren godt klar over, at dennes handlinger er over grænsen for, hvad der er tilladt. I andre tilfælde forstår den voksne krænker ikke, at dennes handlinger er over grænsen og påfører andre smerte. Årsagen i nævnte tilfælde kan være, at krænkeren er kognitivt udfordret herunder i forhold til følelsesmæssige og sociale kompetencer (Socialstyrelsen, 2021; Faktalink, u.å.).

Videnskabeligt findes der ikke en direkte sammenhæng mellem børn med en bekymrende eller krænkende adfærd i barndommen, og voksne som begår overgreb. På trods af dette opstilles, i projektet, en hypotese om, at målgruppen er i øget risiko for at begå overgreb i deres voksenliv, såfremt de ikke modtager behandling for deres grænseoverskridende adfærd. Den øgede risiko udspringer på baggrund af, at 1/3 af målgruppen, som nævnt i afsnit 3.2.2 selv har været udsat for overgreb, og at en betydelig andel af klientgruppen også har diagnoser. Hertil er det vigtigt at pointere, at diagnoser hos børnene kan have betydning for deres følelsesmæssige og sociale kompetencer (Faktalink, u.å; JanusCentret, 2021a; JanusCentret, 2020).

I forlængelse af dette, er målgruppen i øget risiko for at udsætte deres egne børn for omsorgssvigt i voksenlivet. Ifølge Social- og Boligstyrelsen (u.å.a) har forældre ofte kun mulighed for at videregive den omsorg, som de selv har modtaget som børn. Dette kan medvirke at forældre, som selv har været udsat for omsorgssvigt, risikerer at videregive omsorgssvigt fra generation til generation. Risikoen øges, når forælderen ikke selv er bevidst om, at egen opvækst har været mangelfuld eller skadelig. I det tilfælde vil forælderen ikke forsøge at bryde mønsteret, da denne ikke forstår konsekvenserne af omsorgssvigten. Når målgruppen er i øget risiko for at videreføre omsorgssvigt, må det antages, at risikoen for at deres omsorgssvigtede børn udvikler en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd også øges (Social- og Boligstyrelsen, u.å.a).

Udover risikoen for at udvikle en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, har omsorgssvigt også andre langtidskonsekvenser, som er defineret således: *sårbarhed for udvikling af PTSD som voksne, risiko for udvikling af depression, angstlidelser, suicidal adfærd, lav selvfølelse, spiseforstyrrelser, seksuelle problemer, dissociative forstyrrelser, posttraumatiske belastningsreaktioner, rusmiddelproblemer og personlighedsforstyrrelser i voksenalderen* (Social – og Boligstyrelsen, u.å.b).

3.4.2 Personrettede konsekvenser for ofre

Ifølge Socialstyrelsen (u.å.) udviser børn der udsættes for seksuelle overgreb ofte tegn og reaktioner på mistrivsel. Hvis nogle af tegnene og reaktionerne bliver en del af barnets væremåde, kaldes de skadevirkninger. Herunder nævnes som eksempler: *angst, at være deprimeret, have lavt selvværd og have mistillid til andre*. Hvis skadevirkningerne påvirker personligheden og følger barnet ind i voksenlivet kaldes de senfølger. Det er muligt at behandle skadevirkningerne gennem professionel behandling. Senfølgerne i voksenlivet kan vise sig gennem vedvarende fysiske og psykiske mén, PTDS, skam- og skyldfølelse, stressreaktioner, depression samt problemer i relationer til andre. Børn der krænkes, kan ligeledes udvikle et negativt selvbillede samt opleve problemer ved at mærke egner grænser (Socialstyrelsen, u.å.).

3.4.3 Socioøkonomiske konsekvenser

Seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd har ikke udelukkende personrettede konsekvenser, men også økonomiske konsekvenser for samfundet. I en rapport udarbejdet af socialstyrelsen; *Vidensopsamling om børn og unge med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd*, beskrives en økonomisk analyse af udrednings- og behandlingsforløbene. Analysen af omkostningerne på tværs af udredning og/ eller behandlingssteder samt sagstyper estimerer, at prisen pr. barn gennemsnitligt er på 72.000 kr. i 2020. Analysen ser ligeledes på prisen pr. udredning pr. barn, som i gennemsnit er cirka 63.000 kr. Denne pris varierer alt efter hvilket behandlingssted der foretager udredningerne. SEBA² har den laveste pris på cirka 56.000 kr. pr. barn, hvor JanusCentret har den højeste pris, cirka 65.000 kr. pr. barn. Hvis barnet udelukkende skal i behandling, er gennemsnitsprisen 28.000 kr. pr. barn, hvor SEBA har den laveste pris på cirka 21.000 kr. pr. barn og Rådgivningscentret med en gennemsnitspris på 34.000 kr. pr. barn. Nævnte tal er blot et skøn, da hvert enkelte forløb varierer i ydelser og priser samt at de enkelte behandlingssteder tilbyder forskellige behandlinger og ydelser. Udgiften for behandlings- og udredningsforløbene, hos behandlingsstederne, leder tankerne hen på hvorvidt forebyggende tiltag kunne være en profitabel investering på det sociale område (Socialstyrelsen, 2021).

² SEBA er et behandlingssted, hvor børn som udviser en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, kan blive udredt og/eller modtage behandling. SEBA yder hjælp til børn op til 18 år. Det er kun socialrådgivere i den sociale forvaltning, som kan henvise børn og unge til SEBA. Fagpersoner har mulighed for at modtage sparring fra SEBA's medarbejdere, hvis de eksempelvis er i tvivl om hvorvidt barnet eller den unge er målgruppen for at modtage behandling og/eller udredning (Bilag 6)

For at håndtere det sociale problem i opløbet, og afhjælpe det, er tidlig indsats vigtigt for målgruppen, således udgifterne på sigt er lavere og trivslen bedre. Socialstyrelsen har udarbejdet en undersøgelse, hvori de stiller målgruppen: børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, som modtager en specialiseret behandling, overfor en kontrolgruppe: børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, som ikke modtager en specialiseret behandling.

Undersøgelsen har påvist at målgruppen som modtager behandling, på længere sigt er en investering for samfundet, da de sociale udgifter for kontrolgruppen, er højere i voksenlivet. De sociale udgifter kan eksempelvis være på områder som; efterværn, politi, retsvæsen og kriminalforsorgen. Analyserne viser, at kommunerne modtager færre underretninger vedrørende vores målgruppe sammenlignet med kontrolgruppen, og at målgruppen i mindre grad sigtes og dømmes for kriminalitet. Det kan dog siges, at ovenstående beregning ikke tager højde for eksempelvis øget trivsel. Det må på baggrund af ovenstående antages, at det for samfundet kan være gavnligt at investere i tidlig behandlings – og udredningsforløb, til børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, da investeringen på længere sigt kan have positiv effekt på målgruppens forbrug af offentlige ydelser (Socialstyrelsen, 2021).

3.5 Socialrådgiverens udfordringer i arbejdet med målgruppen

Dansk Socialrådgiverforening gennemførte i april 2023 en rundspørge blandt socialrådgivere på børne - og familieområdet, hvor socialrådgiverens udfordringer i henhold til arbejdsforhold, arbejdspress og økonomi afdækkes. De tre væsentligste konklusioner er: 1) Socialrådgivernes arbejdspress går ud over børn og familier, 2) Kommunernes økonomi forsinker hjælpen til udsatte børn og familier, 3) Mange overvejer at forlade børne - og familieområdet. Særligt det høje arbejdspress skaber konsekvenser for både socialrådgiverne og udsatte børn, unge og familier. I Rundspørgen fremgår det, at 9 ud af 10 socialrådgivere på området oplever et stort arbejdspress, hvilket resulterer i konsekvenser for kvaliteten af deres arbejde, men også øger risikoen for stress og sygemelding (Dansk Socialrådgiver forening, 2023c).

Socialrådgiverens udfordringer i arbejdet med målgruppen er mange, og i nedenstående afsnit afdækkes yderligere i henhold til de politiske, økonomiske, organisatoriske og juridiske rammers betydning for socialrådgiverens arbejde med målgruppen.

3.5.1 De politiske rammer

De seneste 25 år har de lovgivningsmæssige rammer på børne- og familieområdet været præget af betydelige ændringer. Siden Danmark i 1991 underskrev FN's børnekonvention har lovgivningen ændret sig markant, hvilket med tiden har ført til en udvidelse af børnenes rettigheder i forhold til at blive hørt og inddraget i egen sag (Harkes, 2015). Det sociale arbejde med udsatte børn og familier i børne- og familieafdelingerne har i dag stort fokus på barnets tarv, hvor der tidligere har været fokus på forældrenes perspektiv. Dette afspejles både i Børnekonventionens artikel 3, men også direkte i lovgivningen, i henhold til Barnets reform fra 2011. Barnets reform sætter fokus på at fremme tryghed i opvæksten, børn og unges rettigheder, tidlig indsats og kvalitet i indsatsen. Nævnte faktorer er alle relevante i arbejdet for at sikre udsatte børn og unges trivsel, og efter vores mening, særligt også i forbindelse med sagsbehandlingen af vores specifikke målgruppe; *børn som udviser seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd*. I den forbindelse er det også vigtigt at nævne, at der på nuværende tidspunkt er igangsat et yderligere initiativ og fokus på barnets bedste, herunder med fokus på inddragelse ud fra barnets perspektiv, i udformningen af Barnets Lov som implementeres i lovgivning pr. 01.01.2024 (Harkes, 2015; Børnerådet, u.å.)

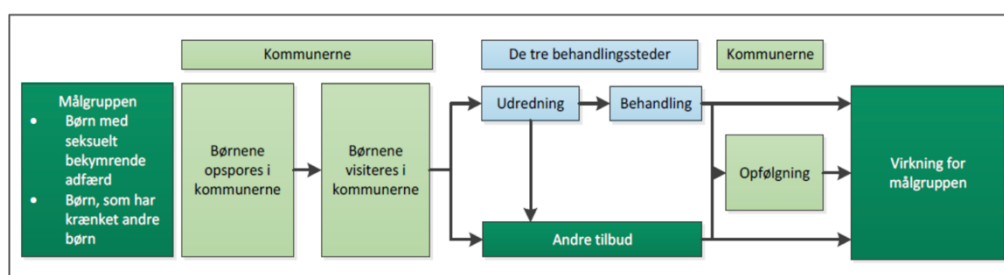
3.5.1.1 Politiske tiltag for målgruppen

Når et barn udviser seksuelt bekymrende eller krænkede adfærd, er det kommunens ansvar at koordinere og henvise målgruppen til det rette tilbud med henblik på udredning og/eller behandling. Hertil har alle kommuner et beredskab til forebyggelse, opsporing og håndtering af vold og seksuelle overgreb mod børn, som skal være tilgængeligt på de enkelte kommuners hjemmesider, jf. SEL § 19, stk. 4 (Socialstyrelsen, 2023).

I 2012 afsatte satspuljepartierne 268 mio. kr. til oprettelse af overgrebspakken, hvori initiativet skulle løbe fra 2013 – 2016 og initierede en ændring af lovgivningen samt igangsættelse af en række initiativer, jf. afsnit 3.4.1. Et af initiativerne blev udformet i projektet; *Børn, der krænker andre børn*. Projektets fokus og intention er, som tidligere nævnt, at et barn, der udviser seksuelt krænkende adfærd, skal stoppes i sin adfærd, således det er muligt at forebygge krænkeradfærd i voksenlivet. Af den årsag fremgår det af Finansloven i 2013, at der blev bevilget 7 mio. kr. årligt til en styrkelse af indsatsen til målgruppen, herunder til udvikling af en landsdækkende indsats.

Denne landsdækkende indsats startede op i 2014 og omfattede de to kommunale behandlingssteder, Rådgivningscentret i Århus, SEBA Aalborg, og den selvejende institution, Januscentret i København. I 2018 blev et yderligere behandlingssted åbnet for regionerne Syddanmark i Odense drevet af Januscentret (Socialstyrelsen, 2021).

Nedenstående figur er udarbejdet af KORA og illustrerer hvordan et forløb, i forbindelse med indsats hos en af ovenstående nævnte behandlingssteder, kan se ud (Socialstyrelsen, 2021). Se figur:

(Socialstyrelsen, 2021, s. 67)

3.5.2 De økonomiske rammer

Socialrådgivere, som arbejder i en forvaltning, arbejder inden for de økonomiske rammer, som fastsættes i kommunens budgetforlig. En afgørelse truffet af socialrådgiveren, skal bero på både et økonomisk og fagligt hensyn, jf. SEL § 1, nr. 3, stk. 3. Det er afgørende, at der ikke er tale om et udelukkende økonomisk hensyn, da dette kan medvirke store negative konsekvenser i sagsbehandlingen og for barnets bedste. Et udelukkende økonomisk hensyn er ikke i overensstemmelse med lovgivningen. (Dansk Socialrådgiverforening, 2015a).

I et debatindlæg, bragt i Politikken, beskriver næstformand for Dansk Socialrådgiverforening Niels Christian Barkholt hvordan besparelserne på børne- og familieområdet påvirker sagsbehandlingen. Debatindlægget beskriver, at rapporter, udgivet af Ankestyrelsen og Arbejdstilsynet, afslører højt arbejdspress, medarbejderflugt, store problemer med overholdelse af loven mv. i kommunerne. Barkholt konkluderer, at de stramme økonomiske rammer kan presse kommunerne til at bryde loven, herunder borgernes rettigheder. I indlægget beskrives, at kommunernes økonomi er styret af staten med årlige kommuneaftaler og af Budgetloven. Budgetloven trådte i kraft i 2014 og fastsætter et udgiftsloft for kommuner og regioner. Fra 2010 til 2016 fremgik en budgetbesparelse på 1,6 mia. kr. på indsatsen overfor udsatte børn og unge. Nævnte besparelser kan have betydning for velfærden og muligvis forstærke de sociale problemer for udsatte familier.

Afslutningsvis pointerer Barkholt, at kommunerne har svære ved at investere i tidlig indsats, da de begrænses af Budgetloven og arbejder under stramme økonomiske rammer. Ved at investere i tidlig og forebyggende indsatser kan kommunerne på sigt spare på udgifter, eksempelvis i forhold til kontanthjælp, førtidspension, kriminalforsorgen, retsvæsen samt andre store udgifter til social- og sundhedsydelser. En tidlig indsats kan derfor medvirke et forebyggende aspekt i, at målgruppen af udsatte børn og unge afhjælpes rettidigt og derfor mindsker risikoen for yderligere behov for sociale ydelser i voksenlivet (Dansk Socialrådgiverforening, 2015a).

I april 2023 udgav Dansk Socialrådgiverforening en rundspørge blandt socialrådgivere på børne- og familieområdet vedrørende arbejdspress og økonomi. Artiklen fremhæver tre hovedkonklusioner, hvoraf en omhandler kommunernes økonomi som værende en forhindrende faktor. Dansk Socialrådgiverforening sætter under denne hovedkonklusion fokus på, at kommunernes økonomi forsinket hjælpen til de udsatte børn og familier. De adspurgte socialrådgivere oplever, at de økonomiske hensyn står i vejen for igangsættelsen af de korrekte faglige tiltag. I den forbindelse mener rådgiverne, at den pressede økonomi kan føre til lange ventetider. Det fremgår af artiklen, at cirka 69% af de adspurgte socialrådgivere, der arbejder med udsatte børn, unge og familier, peger på, at de økonomiske hensyn udgør en forhindring. Cirka 76% oplever ligeledes lange ventetider på indsatser som en forhindring. Ifølge fritekstbesvareelserne skyldes dette blandt andet, at rådgiverne pålægges at anvende egne kommunale tilbud som alternativ til at købe sig ind på eksterne tilbud (Dansk Socialrådgiverforening, 2023c)

I erfaringsopsamlingen, *Børn der krænker andre børn*, udarbejdet af KORA i 2017, bekræftes den omtalte økonomiske barriere. I artiklen beskrives, at en stor del af de adspurgte medarbejdere på behandlingsstederne oplever, at kommunerne i mindre grad følger anbefalingerne om eksempelvis individuel psykologbehandling, social færdighedstræning og traumebehandling. Medarbejderne vurderer, at økonomien hos kommunerne står i vejen for iværksættelsen af nævnte tiltag. Ligeledes nævnes det, at medarbejderne oplever, at kommunerne i mindre grad sætter sociale indsatser i gang, hvis der vurderes en lav risiko for at et barn udviser krænkende adfærd (KORA, 2017).

3.5.3 De organisatoriske rammer

Som socialrådgiver i en myndighedsafdeling er man underlagt en række organisatoriske rammer, som danner baggrunden for, hvilke handlemuligheder der findes i den enkelte kommune. Den offentlige sektor, herunder Danmarks børne- og familieafdelinger, er præget af bureaukratiske træk og er kendetegnet ved hierarki og regelstyring, som kan være med til at sikre struktur i organisationer. Til trods for, at bureaukratiet ofte er negativt omtalt, kan der påpeges flere fordele ved bureaukratiet, eksempelvis effektivitet, ekspertise, kontinuitet og lave omkostninger (Bømler og Seemann, 2003). En undersøgelse udarbejdet af Dansk Socialrådgiverforening viser dog, at der kan identificeres flere problemstillinger med uhensigtsmæssigt bureaukrati i arbejdet med børnesager. En af belastninger er dokumentationskravet, som er tidskrævende, og hertil som en tæt kontrol af socialrådgiverne, hvilket kan opleves som mistillid. Det omfattende krav om dokumentation og skriftlighed af sagerne skaber ifølge Dansk Socialrådgiverforening en tendens til *overproduktion* i sagerne. Dette kan på den ene side bidrage til større kvalitetssikring på området, men på den anden side blive en ufleksibel og tung arbejdsopgave. I forlængelse heraf er det relevant at italesætte dobbeltrollen som den bureaukratiske organisationsform skaber for socialrådgiveren. Socialrådgiveren skal på den ene side støtte og rådgive borgeren og på den anden side være en kontrollerende og sanktionerende myndighed (Dansk Socialrådgiverforening, 2015b). De organisatoriske rammer og herunder bureaukратиets betydning for arbejdet med målgruppen vil afdækkes nærmere i projektets teoriafsnit, analyse og diskussion.

3.5.4 De juridiske rammer

Socialrådgiverne i børne- og familieafdelingerne er ansat i en offentlig myndighed, og besidder den nødvendige retlige bemyndigelse til at udføre myndighedsopgaver. Socialrådgiverne arbejder dermed inden for de juridiske retningslinjer fastlagt af forskellige sagsbehandlingsregler (Posborg, 2016).

For at sikre familiens rettigheder og retssikkerhed styres myndighedsopgaverne og sagsbehandlingen af en række lovbestemmelser, herunder Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (herefter Retssikkerhedsloven), Bekendtgørelse af forvaltningsloven (herefter Forvaltningsloven), Bekendtgørelse af lov om offentlighed i forvaltningen (herefter Offentlighedsloven), databaseskyttelsesregler og generelle retsprincipper.

Den konkrete proces for behandling af sager og afgørelser inden for børne- og familieområdet er reguleret af Bekendtgørelse af lov om social service (herefter SEL), som udgør en overordnet lovgivning, hvor bestemmelserne er brede og fleksible bestemmelser. Af den årsag er de endelige afgørelser i høj grad baseret på socialrådgivernes faglige skøn (Posborg, 2016).

Når forvaltningen modtager en underretning vedrørende et barn eller en ung, som udviser en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, skal socialrådgiveren inden for 24 timer vurdere hvorvidt barnets sundhed eller udvikling er i fare, samt om der findes behov for at iværksætte akutte foranstaltninger jf. SEL § 155 stk. 2.

I henhold til SEL § 155 a stk. 2 kan en børnesamtale findes sted, når en underretning skal vurderes i henhold til alvorlighed. Samtalen kan finde sted uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, og uden dennes tilstedeværelse, hvis hensynet er barnets bedste. Ved underretninger vedrørende overgreb mod et barn eller en ung, fra barnets eller barnets forældres side, skal samtalen finde sted uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og uden dennes tilstedeværelse.

I henhold til at yde særlig støtte til børn og unge, finder bestemmelserne i SEL kap. 11 anvendelse. Ifølge formålsbestemmelsen i SEL § 46, stk. 1, er formålet med at levere støtte til børn og unge med særlige behov at sikre, at de får mulighed for at opnå samme personlige udvikling, sundhed og evne til at leve et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende.

I henhold til SEL § 46, stk. 3, 1. pkt. skal støtten tage udgangspunkt i barnet eller den unges egne ressourcer, og deres synspunkter skal altid inddrages i overensstemmelse med deres alder og modenhed. Hvor det er muligt, bør barnet eller den unges udfordringer løses i samarbejde med familien og med deres deltagelse, som beskrevet jf. SEL § 46, stk. 3, 2. pkt. Vurderes det, at barnet har behov for at modtage særlig støtte, vil en børnefaglig undersøgelse jf. SEL § 50 iværksættes.

Fra 1. januar 2024 bliver Barnets Lov, som nævnt i afsnit 3.5.1 implementeret på børne- og familieområdet, hvilket medfører ændringer i henhold til rammerne for det sociale arbejde på området og socialrådgiverens arbejdsvilkår. Barnet Lov indebærer blandt andet at socialrådgivere i fremtiden skal være to rådgivere til de mest komplicerede sager, hvilket kan have betydning for sagsbehandlingen af vores målgruppe i form af kvalitetssikring. Endvidere indebærer Barnets Lov, at børnenes rettigheder skal styrkes, således at deres ønsker får større betydning (Færch & Pedersen, 2023).

3.6 Børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd som socialt problem

Kendetegnet for socialrådgiverens arbejde i en familieafdeling er, at det retter sig mod at afhjælpe eller løse sociale problemer for børn og deres familier. I følgende afsnit beskrives hvad et socialt problem er, og hvordan sociale problemer relaterer sig til målgruppen og problemstillingen i vores projekt.

Der findes flere forskelligartede definitioner på hvad et socialt problem er, idet problemerne ofte er komplekse og nuancerede grundet menneskets individualitet. En definition på et socialt problem er "de forhold, som borgerne og/eller den berørte gruppe opfatter som problematiske og gerne vil have hjælp til at løse" (Bundesen, 2015 s. 23). Kritikken af denne definition er, at ikke alle individer ønsker hjælp til det samme. Hvor én ønsker hjælp til noget, vil en anden mene at kunne løse problemet selv (Bundesen, 2015).

En anden beskrivelse af et socialt problem omhandler hvordan sociale problemer i sig selv ikke bare "er", men at de besluttet at være sociale problemer af befolkningen i samfundet, gennem politiske instanser. I henhold til hvilke problemer befolkningen anser som værende sociale problemer, afhænger af de samfundsmæssige interesser, normer og værdier (Bundesen, 2015).

Hvor besværligheder, sociale uretfærdigheder og mistro ofte enten forbliver uløste eller forsøges at løses inden for den private sfære herunder i familien, i netværket eller gennem private forsikringer, er situationen anderledes når der stilles krav til det politiske system om at medvirke til løsningen. Når problemet går fra at kunne håndteres i det private, til at løsningen søges i det offentlige rum, kan det påpeges, at udfordringerne løfter sig fra at være besværligheder til at være et socialt problem. Ud fra denne forståelse anses børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd som værende et socialt problem, idet der stilles krav til forvaltningen om at reagere på, og handle i sager, hvor barnets adfærd bliver så bekymrende, at det kræver handling fra den sociale forvaltning (Bundesen, 2015).

Typiske eksempler på sociale problemer kan eksempelvis være arbejdsløshed, fattigdom, kriminalitet og prostitution. Førnævnte eksempler på sociale problemer er tilstande, som er direkte til skade for individet, grupper eller samfundet. Til forskel fra førnævnte sociale problemer, kan det siges, at projektets målgruppe er et socialt problem som befolkningen besidder mindre kendskab til (Meeuwisse & Swärd, 2014).

For at et fænomen kan defineres som et socialt problem, hævdes det af og til, at problemet skal være synligt i samfundet, eksempelvis i form af, at fænomenet indgår i samfundsdebatter, eller at fænomenet generelt er synligt i det offentlige rum. Når problemet er synligt i det offentlige rum, er dette ofte medvirkende til at vække større opmærksomhed vedrørende problemet. Eksempelvis vil kriminalitet såsom gadevold ofte vække større opmærksomhed, end den betydeligt mere omfattende vold, som finder sted i hjemmet (Meeuwisse & Swärd, 2014).

Børn som udviser en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, kan ikke siges at være en problematik som fylder meget i samfundsdebatterne eller nyhederne. Dog har TV2 i 2023 udgivet en dokumentar, ved navn *En tavs historie*, som omhandler en voksen mand, der vælger at konfrontere sin krænker omkring de overgreb han blev udsat for, da de begge var børn. Endvidere har en sag i Østjylland floreret, som omhandler kritik af pædagogerne og ledelsens manglende handling, i sager hvor både voldelige overfald og overgreb af seksuel karakter havde fundet sted mellem børnene (JanusCentret, u.å.a; Otte & Solgaard, 2023). Mediebelysningen er medvirkende til at skabe debat og forhåbentlig øge befolkningens viden og nysgerrighed omkring tabuet, som problematikken er, idet viden er en forudsætning for at kunne handle tidligt i sagerne (JanusCentret, 2023).

I udarbejdelsen af projektet har vi valgt at tage udgangspunkt i Peter Bundesens definitions af sociale problemer. Bundesen (2015) definerer et socialt problem som:

Det er en oplevet, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse om, at politiske institutioner har et ansvar for at få løst (Bundesen, 2015, s. 27).

Definitionen beror på, at for at noget kan blive betragtet som et socialt problem, skal de som er omfattet af problemet ikke nødvendigvis have oplevelsen af at det er et socialt problem. Der skal derimod være en holdning til problemet i samfundet som har politisk gennemslag. Endvidere læner vi os op ad Richard Fuller og Richard Meyers definition (2014) af sociale problemer, som defineres som følgende: “et forhold, som et betydeligt antal af personer opfattes som en afvigelse fra en fælles social norm” (Meeuwisse & Swärd, 2014, s. 36). Begge definitioner inddrages, idet definitionerne hver især bidrager med forskellige synspunkter på sociale problemer. Bundesens definition sætter fokus på forvaltningens ansvar i at afhjælpe eller løse målgruppens udfordringer, hvor Fuller & Meyers definition fokuserer på hvordan det har betydning at den enkelte opfattes som afviger i samfundet (Bundesen, 2015; Meeuwisse & Swärd, 2014).

4. Problemformulering

Ud fra ovenstående problemstilling er vi nået frem til følgende problemformulering:

Hvorfor går der gennemsnitligt to år fra det tidspunkt, hvor et barn har begået sit første seksuelle overgreb, til barnet modtager en specialiseret udredning og/ eller behandling, og hvilke muligheder har socialrådgiveren for at optimere sagsbehandlingen med det formål at sikre barnets bedste?

5. Afgrænsning

Vi afgrænser os til målgruppen: Børn i Danmark i aldersgruppen 4 – 17 år der udviser seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd. Årsagen til den aldersmæssige afgrænsning beror på en formodning om, at børn mellem 0 – 4 år ikke udviser betydelig seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd. Denne formodning beror på oplysninger fra JanusCentrets statistik og undersøgelser på området, som er afgrænset til børn i aldersgruppen 4 – 17 år. Den aldersmæssige målgruppe er omfattet alderen for de børn, som kan tilbydes specialiseret udredning og/eller behandling ved de forskellige behandlingssteder.

I opgaven har vi tilmed afgrænset os fra at skrive *børn og unge*, til kun at skrive *børn*, som dermed dækker hele vores valgte målgruppe.

I opgaven omtales socialrådgiveren som *hun* eller *hende*, for at personliggøre rådgiveren.

6. Operationalisering af begreber

Nedenstående afsnit har til formål at belyse og forklare udvalgte begreber som anvendes i projektet.

Normativ seksuel adfærd

Begrebet normativ seksuel adfærd anvendes om en seksuel adfærd af naturlig karakter, som hos barnet afspejler en balanceret interesse og nysgerrighed på seksualitet indenfor en alderssvarende ramme (JanusCentret, 2022).

Seksuelt bekymrende adfærd

Begrebet seksuelt bekymrende adfærd beskriver en adfærd som ikke afspejler barnets aldersmæssige og udviklingsmæssige modenhed. Adfærden kan give anledning til bekymring, idet den skiller sig ud i forhold til intensitet, hyppighed og hvorvidt der er gensidigt samtykke fra en mulig anden part (JanusCentret, 2022).

Seksuelt krænkende adfærd

Begrebet seksuelt krænkende adfærd anvendes om seksuel adfærd som er direkte skadelig eller krænkende. Her kan være tale om overdreven, og mulig tvangsmæssig, interesse for seksualitet herunder overgreb og truende adfærd (JanusCentret, 2022)

Barnets bedste

Begrebet 'Barnets bedste' er indført som begreb i dansk lovgivning i Børnekonventionens artikel 3. Det fremgår hertil i stk. 2, at i alle foranstaltninger vedrørende barnet, skal barnets tarv komme i første række. FN's Børnekonvention afspejler derfor en retlig forpligtelse, til at handle ud fra, hvad der er bedst for barnet. Konventionen fastslår dog ikke, hvad 'der er bedst for barnet', hvorfor det er op til sociale myndigheder, herunder socialrådgiveren i en familieafdeling, at tilvejebringe det retlige skøn. Selve begrebet og opfattelsen heraf kan variere over tid og samfundsdiskurser. Dette afspejles på nuværende tidspunkt ved indførslen af Barnets Lov, hvor et yderligere fokus bliver tillagt begrebet, jf. afsnit 3.5.1 (Børnerådet, u.å).

7. Metode

For at besvare vores problemformulering har projektgruppen gjort brug af den abduktive metode ud fra hermeneutikken som videnskabsteoretisk tilgang. Vi vil under dette afsnit først redegøre for valget af hermeneutik som videnskabsteoretisk tilgang og den kvalitative metode i forbindelse med indsamling af empiri. Afsnittende efterfølges af en metodekritik. Afslutningsvis vil vi supplere valget af den hermeneutiske tilgang med et afsnit om det læringsteoretiske perspektiv og den abduktive metode.

7.1 Videnskabsteori

Videnskabsteori er en filosofisk og praktisk teori som kan anvendes i forståelser, forklaringer og definitioner af hvordan viden skabes og forstås (Lysen & Christensen, 2021). Videnskabsteori går under kategorien *meta-teori*, og skal forstås som viden om viden eller teori om videnskaben, da denne teori er niveauet over de andre fagområdernes teorier. Videnskaben kan udfolde sig i tre hovedretninger; *naturvidenskab*, *samfundsvidenskab* og *humaniora*. Fælles for alle tre er, at på trods af forskellige opfattelser af hvorledes man finder frem til sandheden, forholder de sig alle til spørgsmålet om hvordan videnskabelig viden skabes, begrundes og anvendes. Ifølge Ringø & Christensen (2022) kan videnskabsteori anvendes på to måder. Videnskabsteori kan anses for værende en disciplin, som anvendes i henhold til valg og fravalg i et givent projektarbejde. Denne del af videnskabsteorien er en disciplin som skærper argumentationen for analysestrategi, metodologi og konklusion. Videnskabsteori kan også anses for værende en del af kvalificeret socialt arbejde, som indebærer metoder, praksisser, menneskesyn og vidensformer – herved en del af verden omkring os. Videnskabsteori kan i begge givne tilfælde være medvirkende til at skabe videnskabelig refleksion og viden. Ringø & Christensen (2022) pointerer ligeledes, at videnskabsteorien således giver et perspektiv på forskellige former for hvorledes viden og perspektiver kan spille sammen samt at de kan indeholde interessekonflikter (Ringø & Christensen, 2022).

Videnskabsteori er netop relevant for os som socialrådgiverstuderende og som kommende praktiserende socialrådgivere af to årsager. Første årsag er, som tidligere beskrevet, at videnskabsteori anvendes i problembaseret projektarbejde. Videnskabsteori medvirker altså til, at projekter som dette ikke baseres på mavefornemmelser og egne holdninger, men på troværdig og holdbar viden. Anden årsag er, at videnskabsteori er en uundgåelig del af verden omkring os. Videnskabsteorien giver os altså redskaber til eksempelvis at forstå bestemte forståelser, forklaringer og definitioner af virkeligheden. Socialrådgivere møder både sociale indsatser, politiske formuleringer og strategier i deres hverdag. Vi anvender i den forbindelse videnskabsteorien som redskab til at forstå hvorledes dette er fremkommet samt hvilket vidensgrundlag dette bygger på (Ringø & Christensen, 2022). Videnskabsteoriens anvendelse i projektet beskrives i afsnit 7.2 og 7.3.

7.2 Den hermeneutiske tilgang

Som førnævnt vil vi i udarbejdelsen af projektet arbejde på baggrund af den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang.

At arbejde hermeneutisk handler om fortolkningsprocesser. En hovedpointe i den hermeneutiske tilgang er, at den sociale aktør uundgåeligt fortolker på sin virkelighedsforståelse og at "(...) enhver forståelse er en fortolkning ud fra en persons situation og vedkommendes forståelseshorisont" (Guldager, 2015, s. 117-118). Hermeneutikeren ønsker at danne en forståelse af, hvordan det givne individ opfatter bestemte fænomener og begivenheder. Denne forståelse opnås ved, at hermeneutikeren undersøger individets oplevelse af bestemte handlinger og begivenheder (Egholm, 2014).

En central pointe i hermeneutikken er, at personen intet kan anskue uden at være påvirket af sin forforståelse, som er individets førbevidste del af forståelsen, og forekommer på baggrund af tidligere situationer af samme tilsvarende type (Aadland, 2016). Fortolkningsprocessen kan anses som en vekselvirkning mellem forståelse og kontekst. Denne vekselvirkning sker, idet hermeneutikeren skal forstå konteksten ud fra forståelsen, mens denne forståelse er dannet ud fra konteksten, som personen befinder sig i. Dette er relevant at belyse, da vi gennem vores kvalitative interviews, med relevante fagpersoner på området, forsøger at forstå konteksten ud fra deres forståelse og perspektiv. Gennem interviews vil vi forsøge at forstå, hvilken rolle socialrådgivere spiller i sager, hvor børn udviser seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd samt hvilke problemstillinger og dilemmaer der kan opstå. Ved at fortolke socialrådgiverens forståelse ind i konteksten, kan de kvalitative undersøgelser bidrage til ny viden. Det kan derfor siges, at ved anvendelse af den hermeneutiske tilgang i projektskrivningen udvides vores forståelseshorisont gennem den hermeneutiske cirkel, da vi bruger vores viden til at fortolke og opnå ny forståelse. Et eksempel herpå kan være, at vi gennem vores indsamlede empiri opnår ny forståelse af problemstillingen i henhold til vores indledende antagelser om årsagerne til ventetid på en specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted (Christensen, 2021).

Vi har eventuelle faldgruber in mente ved anvendelsen af den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang. Vi er i den forbindelse særligt opmærksomme på vores egen forforståelse og har i sinde at reflektere løbende over vægten af denne i henhold til forståelse af ny viden. Vi har ligeledes fokus på at forholde os kritiske til den indsamlede empiri og validiteten af denne (Guldager, 2015).

7.3 Det læringsteoretiske perspektiv

I socialt arbejde findes der overordnet fem modeller, som hver især bidrager med teori og metode i det sociale arbejde. Socialt arbejdes fem modeller består af: *det læringsteoretiske-, interaktionistiske-, psykodynamiske-, systemteoretiske- og konfliktteoretiske perspektiv*. Nævnte danner grundlag for forståelses- og handlingsmodeller samt forskellige samfunds- og menneskesyn i det sociale arbejde. Det er derfor relevant at inddrage hvilket perspektiv projektet er skrevet ud fra. Vi har valgt at anvende det læringsteoretiske perspektiv som supplerende videnskabsteori til den hermeneutiske tilgang, for at kunne besvare vores problemformuleringen mere fyldestgørende, herunder for at kunne belyse målgruppens adfærdsmønstre (Hutchinson & Oltedal, 2019).

Sociale problemer i det læringsteoretiske perspektiv kan forstås og forklares ud fra problemer, som eksisterer i de miljøer, borgeren befinder sig i. Det enkelte individ tilegner sin adfærd ud fra det miljø vedkommende er en del af. Socialrådgiverens blik er rettet mod den betingede adfærd, og rådgiveren arbejder ud fra hvilken uhensigtsmæssig adfærd der er tale om, og hvorledes denne gøres hensigtsmæssig. Rådgiveren kan eksempelvis gøre sig refleksioner over hvilken adfærd der udfolder sig i nuet samt hvilken betydning dette kan have for borgeren i den aktuelle situation. Perspektivet er derfor relevant at anvende i arbejdet med vores målgruppe og sagsbehandling heraf, idet det kan medvirke som årsagsforklarende på de uhensigtsmæssige handlingsmønstre samt hvordan man som socialrådgiver bedst muligt kan respondere og arbejde med nævnte adfærd. Dette ses særligt i valget om at anvende en adfærdspsykologisk tilgang til problemstillingen. Ved at arbejde ud fra det læringsteoretiske perspektiv er fokus på at løse problemet og finde kilden til den uhensigtsmæssige adfærd, for efterfølgende at kunne ændre den (Hutchinson & Oltedal, 2019).

I dette projekt er det vigtigt at nævne, at vi bevæger os bredere ud i det traditionelle læringsteoretiske perspektiv, og i højere grad ser det som et udviklingsteoretisk perspektiv. Rent praktisk består socialrådgiveres arbejde i at udforme delmål og mål i form af læringsopgaver til borgeren. Socialrådgiverens kommunikative overvejelser består i at inddrage borgeren og tage hensyn til borgerens ønsker. Dette kan eksempelvis gøres ved at lave en udviklingsplan sammen med borgeren, hvor fokus er på hvilken adfærd borgeren gerne vil opnå. Denne udviklingsplan skal herfor ses som værende en større udviklingsproces, og ikke kun en læringsproces, som borgeren skal igennem. Socialrådgiverens omdrejningspunkt er herved ikke kun læring i henhold til borgeren, men også udvikling i forhold til borgerens identitet, intellekt, personlighed og motivation.

Ved at arbejde læringsteoretisk er socialrådgiverens menneskesyn overvejende deterministisk, da rådgiveren arbejder ud fra at kunne ændre de betingelser der determinerer, hvordan vi bliver som mennesker, hvis blot der er tid og ressourcer dertil. Ændringerne ses kun, hvis borgeren tror på værdien i at stoppe den uhensigtsmæssige adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2019).

Gennem anvendelse af det læringsteoretiske perspektiv er vi opmærksomme på eventuelle faldgruber. Ved brug af dette perspektiv risikerer socialrådgiveren eksempelvis at ikke få øje på de samfundsmæssige sammenhænge, da hendes fokus er på læring ved borgeren. Ligeledes kan perspektivet ikke belyse de indre psykiske processer, da fokus er på de ydre rammer, herunder adfærd og omstændigheder. Dette medfører, at rådgiveren kan blive for afgrænset, da fokus er på delproblemerne, og hvis der ligger mere bag problemet, opdages det muligvis ikke. I henhold til målgruppen, kunne dette betyde at socialrådgiveren er mere opmærksom på barnets uhensigtsmæssige adfærd, end de bagvedliggende faktorer som ofte er skyld i adfærden. Afslutningsvist kan de krav som rådgiveren opstiller, i henhold til evaluering og målbarhed, skabe en forstyrrende barriere i relations dannelsen (Hutchinson & Oltedal, 2019).

Det læringsteoretiske perspektiv supplerer den hermeneutiske tilgang, da de sammen skaber et bredt og fyldestgørende syn på vores problemstilling. Ved at arbejde hermeneutisk ønsker vi at danne en forståelse af hvordan individet opfatter bestemte fænomener og begivenheder. Vi opnår forståelsen ved at undersøge individets oplevelse af bestemte handlinger og begivenheder gennem vores kvalitative interviews. Herved opnås den psykologiske forståelse af problemstillingen. For at se på de ydre omstændigheder anvendes det læringsteoretiske perspektiv. Gennem dette perspektiv opfattes individets adfærd som tilegnet gennem miljø. Vi ser på den betingede adfærd, og arbejder ud fra hvilken uhensigtsmæssig adfærd der er tale om, og hvorledes denne gøres hensigtsmæssig (Christensen, 2021; Hutchinson & Oltedal, 2019).

7.4 Den kvalitative metode

Metoders overordnede formål er at agere redskab til at opnå den ønskede viden. Kendetegnene ved den kvalitative metodes empiri er, at den er dybdegående og fra naturlige kilder. Interviewformen giver os mulighed for fleksibilitet i indsamlingen af empiri, hvorfor vi anvender interview-formatet. Hertil har vi en forventning om, at det vil give os mulighed for mere åbenhed og dybde i henhold til konkrete situationer og eksempler.

Vi vil anvende interviewmetoden *enkelt-interview*, da metoden bidrager til muligheden for at belyse den enkelte informants oplevelser. Vi har valgt at interviewe socialrådgivere fra børne- og familieområdet, da rådgiverne på området beskæftiger sig med målgruppen, og derfor sandsynligvis besidder en informationsrig viden og relevant erfaring i henhold til at besvare problemformuleringen. Derudover vil vi interviewe en medarbejder fra SEBA, da vi har en formodning om, at behandlerens perspektiv, er væsentligt at belyse, for at kunne besvare vores problemformulering. Vi har samtidig en forventning om, at SEBA, som kommunalt behandlingssted, kan bidrage til at sikre, at projektets empiri omfavner problemstillingen på et nationalt plan (Ingemann, Kjeldsen, Nørup, & Rasmussen, 2018).

Vi vil gennem anvendelse af den kvalitative metode være opmærksomme på eventuelle faldgruber. Empiri opnået gennem den kvalitative metode kan blive uvidenskabeligt og selve interviewet kan indeholde mange spredte detaljer, som ikke understøtter projektets formål (Ingemann, Kjeldsen, Nørup, & Rasmussen, 2018).

7.5 Ethiske overvejelser vedrørende indsamling af empiri

Vi har valgt at indsamle empiri gennem interview-metoden, jf. afsnit 7.4. Forinden afholdelse af vores interviews spørger vi informanterne, om de ønsker at fremstå anonyme i projektet. I den forbindelse vil vi under transskriptionen fortsat være opmærksomme på, hvorvidt nogle af informantens udtalelser kan afsløre deres identitet. I det tilfælde har vi til ansvar at redigere i udtalelserne, så minimalt som muligt, for at sikre informantens anonymitet (Kristiansen, 2007). Udover at sikre informanternes anonymitet er det vores ansvar at indhente en samtykkeerklæring fra informanterne. Vi er i den forbindelse opmærksomme på, at samtykkeerklæringen ikke behøver at være skriftlig, men at vi som dataansvarlige, skal kunne fremvise en samtykkeerklæring jf. artikel 4 i Europa- Parlamentets og Rådets forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger, (herefter DBF). Når vi indsamler empiri og behandler data, er vi dataansvarlige og omfattet af DBF. Vi er opmærksomme på at overholde reglerne jf. DBF artikel 13, som blandt andet omhandler pligten til altid at informere vores informanter omkring hvad baggrunden for projektets udarbejdelse er, hvordan vi behandler den indsamlede data, både under projektskrivningen, men også efter projektets udarbejdelse jf. DBF. Når informanterne er oplyst vedrørende førnævnte faktorer, har de mulighed for at give et informeret samtykke (Kristiansen, 2007).

7.6 Valg af empiri

I projektet benytter vi os både af primær og sekundær empiri. Vi anser vores primære empiri i projektet som værende den empiri vi benytter os mest af, og derfor også den empiri med størst vægtning. Primær data kaldes også for *field research*, hvilket vi vil indsamle gennem den kvalitative metode jf. afsnit 7.4. Vores primære empiri vil derfor bestå af fire interviews. (EMU, 2021).

I projektet vil den sekundære empiri bestå af andet relevant og supplerende litteratur. Sekundære data kaldes også for *desk research*, hvilket skyldes at empirien er indsamlet til andre formål end projektets. Vi vil gennem projektet indsamle vores sekundære empiri fra websider og data indsamlet fra uafhængige kilder, eksempelvis Socialstyrelsen, Dansk Socialrådgiverforening og JanusCentret. Vi anvender den sekundære empiri med formålet om at skabe validitet i projektet samt for at kunne give et så kvalificeret svar som muligt, på vores problemformulering (EMU, 2021).

7.7 Interviewguide

Vi har forinden vores interviews udarbejdet en interviewguide til henholdsvis SEBA og Familie- og Handicapafdelingen i Hjørring Kommune. Se vedlagte bilag.

Vi starter alle fire interviews ud med en kort briefing, hvor informanten oplyses om interviewets rammer efterfulgt af en kort præsentation af gruppens medlemmer. Derefter oplyser vi om interviewets formål, interviewets forventede varighed, at interviewet vil blive optaget samt informanternes mulighed for anonymitet. Nævnte informationer indgår ligeledes øverst i interviewguiden under overskriften *introduktion*.

Idet de fire interviews skal afholdes som semistrukturerede interviews udformes interviewguiderne til henholdsvis SEBA og Hjørring Kommune således, at spørgsmålene bliver struktureret i tre temablokke. Inddelingen i temablokke har til formål at gøre interviewspørgsmålene mere overskuelige for både informanten og gruppemedlemmet som afholder interviewet. Interviewguiden for interviewet med SEBA har følgende temablokke: *Målgruppen*, *Behandlingstilbuddet* og *Det tværfaglige samarbejde med kommunerne*. Interviewguiden for interviewet med socialrådgivere fra Hjørring Kommune har følgende temablokke: *Målgruppen*, *Sagsbehandling af målgruppen* og *Det tværfaglige samarbejde*. Ved alle fire interviews fremgår temaer med spørgsmål som enten er medvirkende til at uddybe teori afsnittet, bidrager til videre analyse af informanternes betragtninger eller medvirker direkte til besvarelsen af vores problemformulering.

Endvidere ligger vi under alle fire interviews vægt på at skabe tydelige overgange mellem temaerne for at forberede informanterne på de kommende spørgsmål. Dette gør vi ved eksempelvis at sige "Nu går vi videre til...". Under udformningen af spørgsmålene gør vi os tanker vedrørende spørgsmålstyperne. Temablok 1, under begge interviewguides, er baseret på spørgsmålstypen *faktuelle spørgsmål*. Spørgsmålene er rettet mod informantens ydre forhold og personlige karakteristika. Her er fokus på informantens baggrund og konkrete arbejde med sager vedrørende målgruppen. De faktuelle spørgsmål er medvirkende til at skabe troværdighed for interviewet samt skabe bedre sammenligningsgrundlag af informanterne i vores analyse. Under temablok 2 og 3 anvender vi spørgsmålstypen *attitudemæssige spørgsmål*. Spørgsmålene er rettet mod informantens normer, værdier og holdninger vedrørende konkrete metoder eller syn på behandlingen af målgruppen. Vi gør os ligeledes undervejs tanker om at give teoretiske forklaringer forinden et givent spørgsmål således at informanten kan fokusere på spørgsmålet og være bevidst om vores teoretiske ståsted. Afslutningsvis har vi en debriefing, hvor interviewet bliver rundet af, og hvor informanten bliver spurgt ind til hvorvidt denne afslutningsvis har noget at tilføje (Riis, 2005; Ingemann et. al., 2019).

7.8 Databearbejdning: transskribering og kodning

i henhold til bearbejdningen af den indsamlede empiri, skal de fire kvalitative interviews transskriberes fra mundtlige udtalelser til nedskrevne udtalelser. Denne proces udgør den første del af den analytiske proces i databearbejdelsen. Transskribering har til formål at skabe overblik i interviewene, for at udtalelserne kan videre benyttes i opgavens analyse. Endvidere gør transskriberingen anvendelsen af dataene nemmere, da anvendelsen af tekstmateriale er nemmere end anvendelsen af lydoptagelser (Kvale & Brinkmann, 2015; Aarhus Universitet, Metodeguiden, u.å.b).

Transskriberingen vil så vidt muligt blive nedskrevet ord for ord på baggrund af informanternes udtalelser. Dette vil sige at tekstmaterialet indeholder ordrette vendinger og formuleringer, uden ændring i indholdet. Fyldord såsom "øh" og "hmm" kan indgå i en transskription, da fyldordene påviser at informanterne eksempelvis tænker over spørgsmålet inden personen besvarer spørgsmålet. Vi har fravalgt dette, da vi så vidt muligt har forsøgt at gøre transskriptionen letlæselig og letanvendelig i projektet (Kvale & Brinkmann, 2015; Aarhus Universitet u.å.a, Metodeguiden, u.å.b).

Når lydoptagelserne transskriberes, er der risiko for, at noget af kommunikation går tabt, da lydoptagelserne naturligvis ikke indeholder nonverbal kommunikation. Når de fire interviews afholdes, er den nonverbale kommunikation uundgåeligt i spil, idet de afholdes som fysiske interviews. Her er faktorer såsom kropssprog, tempo og tonefald gældende, hvilke kan have betydning for hvordan personens udtalelser tolkes (Kvale & Brinkmann, 2015; Aarhus Universitet u.å.a, Metodeguiden, u.å.b).

Efter transskriberingen af de fire interviews påbegyndes processen med kodning af tekstmaterialet. Kodningen har til formål at gøre transskriberingen mere overskuelig, da den bliver inddelt i mindre dele og temaer. Når transskriptionen er delt op i mindre dele, er det muligt at anvende og arbejde med dataene i projektets analyse. Når transskriptionen er inddelt, er det synligt hvilke begreber eller temaer transskriptionen indeholder herunder hvilke som fylder mere eller mindre. Endvidere er det muligt at identificere mønstre og drage ligheder og forskelle under de forskellige temaer. Kodningen kan fremkomme på to forskellige måder. Åben- og lukket kodning. Benyttes lukket kodning, er der på forhånd lavet overskrifter for de forskellige temaer eller begrebs inddelinger, hvorefter transskriptionen kodes. Hvis der derimod benyttes en åben kodning, bliver transskriptionen kodet i takt med at den læses igennem. Her er tilgangen til materialet åben, og transskriptionen inddeles i temaer eller begreber undervejs. Vi har i projektet hovedsageligt i sinde at anvende åben kodning, da denne tilgang forbindes med den empiristyrede analysestrategi - hvilket vores projekt bærer præg af (Aarhus universitet, u.å.b; Ingemann et al., 2019).

8. Analysestrategi

Analysestrategi omfatter måden hvorpå vi vælger at analysere en problemstilling. I forbindelse hermed er det vigtigt at klarlægge hvilken analysestrategi vi ønsker at følge, før vi behandler transskriberingen af vores indsamlede empiri (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jf. afsnit 7.2 tager projektet blandt andet afsæt i den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang, herunder den kvalitative metode, hvorfor vi har anvendt den hermeneutiske meningsfortolkende analysestrategi. Strategien har bidraget til en dybere forståelse af mening ud fra en given forståelseshorisont. I de kvalitative interviews har vi forsøgt at opnå en dybere mening og forståelse for problemstillingen ud fra vores eksplicitte teoretiske forståelsesramme vedrørende børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd og vores udarbejdede problemformulering (Kvale & Brinkmann, 2015).

Vi er opmærksomme på, at anvendelsen af den hermeneutiske meningsfortolkende analysestrategi indebærer en risiko for, at interviewpersonernes livsverden tingsliggøres med teoretiske modeller. Derfor har vi til hensigt at forholde os kritisk til de meninger og forståelser, vi tillægger den indsamlede data for at sikre fortolkningsvaliditeten (Kvale & Brinkmann, 2015).

Vi anvender den abduktive tilgang som analysestrategi. Gennem anvendelse af den abduktive tilgang er vi hverken styret af vores teori eller empiri. Den abduktive tilgang er relevant at anvende i forbindelse med den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang, idet det er muligt at danne dialektik mellem del og helhed. Den abduktive tilgang bidrager til en vekselvirkning mellem teori og empiridrevne fortolkninger. Dette giver os mulighed for at indsamle relevant teoretisk viden og efterfølgende undersøge den i praksis. På baggrund af systematikken i metoden er det endvidere muligt at opnå en dybdegående analyse. Idet den abduktive tilgang udfolder sig som en dialog mellem teori og data, er det tilmed muligt at være fleksibel i problemfeltet. Årsagen herfor er, at empirien influerer vores teorivalg, samtidig med at vores valgte teori, vedrørende børn der udviser seksuelt krænkende adfærd, hjælper os til nye synspunkter for fortolkning og perspektivering af vores empiri (Lysen & Christensen, 2021).

Gennem anvendelse af den abduktive tilgang, har vi i projektet primært anvendt den induktive tilgang frem for den deduktive tilgang, da vores teoretiske tilgang i højere grad har været empiristyret end teoristyret. Vores teoretiske retning i projektet, har ændret sig løbende med indsamlingen af empirien. Dette har givet os mulighed for at udvikle teoretiske perspektiver ud fra vores bearbejdede empiriske undersøgelser (Thagaard, 2010).

9. Teori

I følgende afsnit afdækkes udvalgte teorier som kan bidrage til besvarelse af problemformuleringen. Årsagen til et bredt teorivalg beror på et valg om at anskue problemstillingen ud fra flere vinkler, i henhold til hermeneutikken som metodevalg. Begrundelse for teorivalg fremgår i de enkelte afsnit.

9.1 Bureaukratiet som organisationsform

I forlængelse af afsnit 3.5.3 om de organisatoriske rammer, afdækkes bureaukratiet som organisationsform, og herunder Max Webers idealtypiske bureaukratimodel, nu nærmere.

Der redegøres for Max Webers teori om bureaukratiet, idet vi i problemfeltets afsnit 3.5, vedrørende socialrådgiverens udfordringer i arbejdet med målgruppen, er blevet opmærksomme på, at bureaukratiet kan være en af udfordringerne i socialrådgiverens arbejde. Endvidere anvender vi teorien i opgavens analyse, for at undersøge hvorvidt udfordringerne ved bureaukratiet kan være en medvirkende faktor, til at forlænge ventetiden på en specialiseret behandling og/eller udredning for målgruppen.

Begrebet bureaukrati er ofte blevet omtalt negativt i forhold til organisationsformens eventuelle stivhed eller ineffektivitet. Begrebet betyder ordret *kontorstyre*, og blev fra begyndelsen af det 20. århundrede anvendt systematisk af den tyske sociolog, Max Weber. I sine studier omkring datidens organisationsformer, blev Weber opmærksom på at de traditionelle organisationsformer blev udskiftet med en organisationsform, som var præget af regelstyring og specialisering, og hvor karrieresystemet var opbygget på baggrund af anciennitet og kvalifikationer. Årsagen bag skiftet i organisationsform, mente Weber, var på grund af de betydelige rationaliserende tendenser i det kapitalistiske samfund, som blev synlige ved industrialismens fremtoning i vesten (Bømler & Seemann, 2003).

Organisationsformens karakteristika kan defineres ud fra seks indbyrdes forbundne principper for organiseringen, som opstod ved Webers introduktion af organisationsformen: *specialisering, standardisering, synkronisering, centralisering, koncentreret og maksimering* (Bømler & Seemann, 2003). Specialisering omhandler hvordan nutidens arbejdskraft, er langt mere specialiserede inden for ét område, end før i tiden. Specialiseringen er udsprunget af specialiserede uddannelsessystemer, hvor uddannelsen foreligger at personen skal kunne varetage bestemte delopgaver. Før i tiden skulle læger eksempelvis have viden inden for hele fagområdet, til forskel fra i dag, hvor læger kun kan være eksperter inden for et snævert område. Det næste princip, standardisering, omhandler hvordan det forsøges at standardisere alle produkter. Årsagen bag dette, er at masseproduktionen stiller krav til en standardisering af produkter. Princippet synkronisering omhandler hvordan livet i vores samfund forsøges effektiviseres. Dette kan blandet andet ses ved, at en stor andel af befolkningen er ”8-16” mennesker, hvilket vil sige at de står op nogenlunde samme tidspunkt, tager på arbejde, spiser frokost samtidig, kører hjem i myldretiden, spiser aftensmad samtidig osv. Princippet centralisering omhandler hvordan centraliseringen i samfundet blev øget i forbindelse med industrialiseringen. Et mere centralt politisk system opstod i København, hvor personer med de højeste stillinger i samfundet og virksomheder befandt sig.

Det kan derfor siges, at toppen af den hierarkiske pyramide er centraliseret i hovedstaden. Det femte og næstsidste princip er koncentration. Dette princip omhandler hvordan samfundet på flere forskellige områder er blevet mere koncentreret, i forbindelse med etableringen af industrisamfundet. Dette kan tydes i blandt andet befolkningen, produktionen og arbejde. For eksempel er befolkningen blevet mere koncentreret i byerne, i forbindelse med at befolkningen påbegyndte vandringen fra land til storbyerne, hvor både produktionen og arbejdsmulighederne var koncentreret. Det sidste princip er maksimeringsprincippet, som opstår i forbindelse med at vi det 20. århundrede dyrkede storheden. Maksimeringsprincippet skulle bevirke at virksomhedernes effektivisering blev øget, med henblik på økonomisk overskud. Ved implementeringen af de seks principper, blev den bureaukratiske organisationsform skabt (Bømler & Seemann, 2003).

Max Weber udviklede sin bureaukratimodel, en idealtipe af bureaukratiet, med henblik på at karakterisere de væsentligste træk, ved det han anså for værende det moderne industrialiserede samfunds grundlæggende organisationsform. For Weber er idealtypen en teoretisk konstruktion, som opstår i en bestræbelse på at indsamle essensen af et socialt fænomen. Dette skabte muligheden for at identificere typiske måder, hvorpå forskellige sociale aktører adlyder, handler eller indgår i sociale relationer. Weber fremhæver hertil de væsentligste træk ved en bureaukratisk organisationsform som værende: *klar arbejdsdeling, hierarkisk opbygning, regelstyring, upersonlighed, ekspertise som grundlag for ansættelser og karriere i hierarkiet* (Bømler & Seemann, 2003).

Webers teoretiske viden vil i projektet blive anvendt til at belyse bureaukratiets indflydelse på sagsbehandlingen af målgruppen, og hertil afdække mulige fordele og ulemper for både socialrådgiveren og barnet. Det er væsentligt at pointere, at Webers model skal forstås ud fra en historisk kontekst, og derfor ikke er direkte overførbart til offentlige organisationer i dag (Bømler & Seemann, 2003).

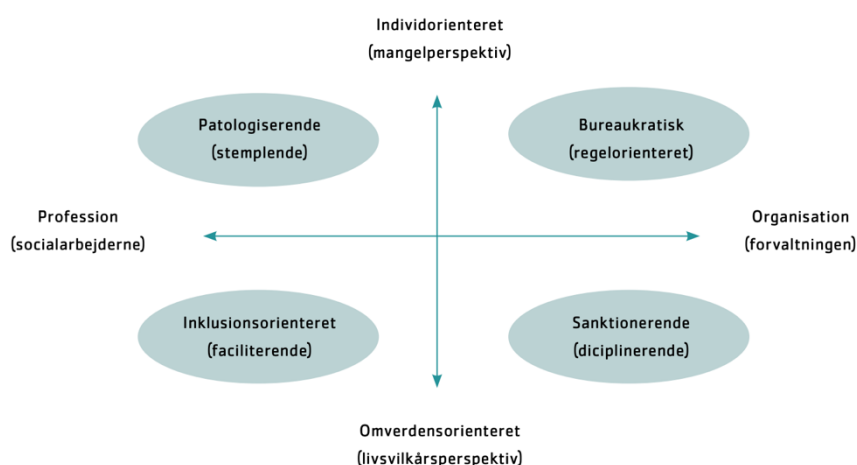
9.2 Dorte Caswells praksislogikker

Årsagen til valget af teori vedrørende Caswells praksislogikker beror på udtalelser fra vores primære empiri. Udtalelserne i interviewene vækkede nysgerrighed omkring hvorvidt der var tale om praksislogikker og hvorledes de havde indflydelse på ventetiden på specialiseret udredning og/eller behandling hos behandlingsstederne.

I forsøget på at skabe udvikling i det sociale arbejde, gennem kritisk refleksion, har Dorte Caswell konstrueret et handlingskompass. Handlingskompasset er udarbejdet med henblik på anvendelse af socialrådgivere på beskæftigelsesområdet, hvilket også gælder praksislogikkerne. Vi vurderer dog, at handlingskompasset og praksislogikkerne er relevante at belyse og anvende på alle sociale områder.

Caswell understreger i udarbejdelsen af kompasset, at dette ikke er et stillbillede, men et redskab til at se praksislogikkernes tilstedeværelse og uundgåelige påvirkning af hinanden på kryds og tværs. Kompassets funktion er at igangsætte refleksioner og diskussioner om socialt arbejdes forskelligartede orienteringer. Caswell fremhæver, at kompasset samtidig indikerer et handlingsrum, hvilket indebærer socialrådgiverens mulighed for at handle, i en vis grad. Caswell konkluderer, på baggrund af en empirisk undersøgelse, at der i det sociale arbejde kan identificeres givne praksislogikker, som beskrives som måder at anskue, udføre og organisere socialt arbejde på. Praksislogikkerne kan ikke knyttes til enkelte personer i feltet, men opstår gennem lovgivning, den historiske udvikling, de kontekstuelle faktorer herunder kulturelle, politiske og økonomiske vilkår i organisationen, erhvervsmæssige- og personlige forhold, i henhold til den enkelte socialrådgivers tilgang til arbejdet og interaktion med borgeren. Caswell beskriver praksislogikkerne i et handlingskompass som værende indikation på, at socialt arbejdes praksis både kan udforme sig og trække i forskellige retninger, mens det på samme tid illustrerer socialrådgiverens handlemuligheder i henhold til egen refleksion over faglige handlinger. Praksislogikkerne kan ofte opstå på samme tid og til tider modstride hinanden. Praksislogikkerne i et handlingskompass illustreres på nedenstående figur (Caswell, 2006).

Figur 1 Praksislogikker i et handlingskompass

(s. 40, Caswell, 2006).

Caswell beskriver at den lodrette akse, som spænder fra *individerorienteret* til *omverdensorienteret*, omfatter hvorledes vi kan forstå sociale problemer. Begrebet *individerorienteret* skal forstås som et perspektiv at anskue de sociale problemer fra. Gennem dette perspektiv anses sociale problemer som værende primært forbundet til individets utilstrækkelighed. Begrebet *omverdensorienteret* skal ligeledes forstås som et perspektiv at anskue de sociale problemer fra. Gennem dette perspektiv anses sociale problemer som værende komplekse og i samspil med andre faktorer. Caswell beskriver ligeledes den vandrette akse, som spænder fra *profession* til *organisation*, som omfatter rådgiverens arbejde. Begrebet *profession* skal forstås som de værdier det sociale arbejde baseres på. Begrebet *organisation* skal forstås som den administrative del af det sociale arbejde omfatter regler, rutiner og struktur. Dette er det hensigtsmæssige for forvaltningen af indsatsen (Caswell, 2006).

9.3 Socialpsykologi

Socialpsykologi grænser op af sociologi og psykologi. Socialpsykologien ser på det enkelte individ som en enhed i helheden af en gruppe. Grupperne kan både opstå i de små og nære relationer som i større samfund, eksempelvis omkring politiske fællesskaber eller et helt fædreland. Grupperne udvikler sammen traditioner og skaber en vis forventning til opførsel og måde at tænke på (Nielsen, 2010).

Mann (1969) definerer grundlaget for social adfærd som:

“(...) cultural influences stemming from existence of organized societies, social influences due to primary groups within society and environmental influences mediated by the physical properties of a social environment”.

(Mann, 1969, s. 1).

Socialpsykologien kan derfor belyse, hvordan individer blandt andet handler og tilpasser sig i forskellige sociale arenaer, herunder eksempelvis på sin arbejdsplads. Hertil kan individets psykiske evner, til at være en del af en gruppe, opdeles i henholdsvis *social kognition* og *social adfærd*. Særligt social kognition anvendes til at belyse og forstå årsagerne til individets adfærd og individets evne til selv at kunne afgøre, hvilke adfærdsformer der er hensigtsmæssige i samspillet med andre. Social kognition består af tre hovedområder: *personperception*, *attributioner* og *holdninger*.

Begrebet *personperception* handler om hvordan vi opfatter, eller perciperer, hinanden ud fra adfærd. Udviklingen af perceptioner af andre individer kan siges at opbygges i tre faser, hvor vi ud fra gentagne samspilssituationer med andre individer opbygger *personskemaer*. I første fase gælder de indledende opfattelser af andre individers adfærd. Kendetegnet ved denne fase er tilmed, at ens forforståelser og tidligere erfaringer med andre mennesker kan have indflydelse på den enkeltes opfattelse af et andet individ. I fase to begynder skemadannelsen. Her starter processen med at kombinere de indledende perceptioner med yderligere afdækning af det andet individs personlighedsstræk. Det er også i denne fase, at førstehåndsperceptionerne akkommoderes til nye skemaer, såfremt de ikke stemmer overens med den efterfølgende udviste adfærd. Denne proces kan identificeres som værende en svær mental proces, idet det kræver en mental omstilling for at kunne inkorporere nye indtryk. I den tredje fase begynder individet at kunne fortolke på særligt årsagerne til andres adfærd. I nyere socialpsykologi omtales dette som *attributionsteori*. Her gælder det, at individet attribuerer bestemt adfærd nogle bestemte årsager. Afsluttende kan det om begrebet personperception uddybes, at det ofte er her, at personskemaer også dannes om grupper. Her er der tale om stereotypier, hvor individet tillægger en generaliserende opfattelse af grupper, som ofte kan bevæge sig i en negativ retning i form af fordomme og stigmatisering (Nielsen, 2010)

Uddybende kan det siges om begrebet *attributioner*, at det dækker over, hvordan vi tillægger andres adfærd en begrundelse. Et eksempel på attributionsteori i henhold til vores målgruppe, børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, kunne være, at den uhensigtsmæssige adfærd er opstået på grund af omsorgssvigt. Det er vigtigt at pointere, at man på baggrund af attributioner ikke kan afgøre, hvorvidt den udviste adfærd kan identificeres som hensigtsmæssig eller uhensigtsmæssig. I den forbindelse er det relevant at nævne, at individet kan opleve at lave *attributionssfejl*. Attributionssfejl kan ifølge faglitteratur inddeles i to fejltyper: *fundamentale attributionssfejl* og *en selvpromoverende tendens*. Fundamentale attributionssfejl handler om, at vi søger en årsagsforklaring til attributionerne i andres indre personlighed uden at forholde os til det ydre miljø og omstændigheder omkring personen. For den selvpromoverende tendens gælder det, at vi oftere attribuerer egen adfærd til positive personlighedsstræk, mens vi hos andre individer opfatter og attribuerer andres positive adfærd til negative personlighedsstræk. Det samme gælder for uhensigtsmæssig adfærd, hvor vi ved egen adfærd tillægger skyld på ydre omstændigheder, og ved andre er mindre skånsomme og kræver samt søger yderligere årsagsforklaring i den indre personlighed (Nielsen, 2010).

Indenfor socialpsykologien dækker begrebet *holdning* over individets overbevisning mod sit sociale og fysiske miljø, inklusiv sig selv. At have en holdning indebærer en parathed til at kunne respondere på en given og konsekvent måde i sociale kontekster. Derudover indebærer en holdning, at motiver vækkes, og handling mobiliseres, således at individet enten nærmer sig eller undgår et objekt. Ifølge Rosnow og Robinson (1969) betegnes begrebet *holdning* som: "The organization in an individual of his feelings, beliefs, and predispositions to behave as he does" (Mann, 1969, s. 108). Vores sociale holdninger kan derfor siges at have stor betydning, idet de repræsenterer en fundamental psykologisk sammenhæng mellem individets evne til at erkende, føle og lære, og samtidig at skabe orden og mening for individets fremtidige deltagelse i et komplekst socialt miljø (Mann, 1969).

Som nævnt omhandler socialpsykologien ikke blot *social kognition* men også *social adfærd*. *Social adfærd* kan inddeles i fire områder, som afspejler de adfærdsmæssige samspil i sig selv hos det enkelte individ: *gruppeadfærd*, *social påvirkning*, *kommunikation og tiltrækning & venskaber*. Vi afgrænser os i dette projekt til de to områder *gruppeadfærd* og *social påvirkning*, idet de vurderes at have relevans for besvarelsen af problemstillingen (Nielsen 2010)

Gruppeadfærd kan i en større kontekst afdækkes i selve gruppepsykologien. Begreber som *normer*, *roller* og *status* er dog væsentlige at forklare i forbindelse med arbejdet med vores målgruppe. Vores sociale adfærd præges af normer der eksisterer i de grupper vi indgår i. Normer er også med til at definere hvilken rolle det enkelte individ har i gruppen. Hertil er det kendt, at vi i forskellige grupper oplever forskellige normsæt, og dermed også forskellige rolleforventninger. Dette eksisterer eksempelvis også på arbejdspladser. Her er statusbegrebet også et vigtigt element, idet det refererer til den enkeltes magtposition og indflydelse i gruppen (Nielsen, 2010).

Social påvirkning dækker over *konformitet*, *lydighed* og *ledelse*. Konformitet ses ved individets tendens til at tilpasse sig gruppen og den adfærd der kræves indenfor gruppens normsæt. Hertil gælder lydighedsbegrebet som beskriver forventningen til, at vi opfører os på bestemte måder over for autoriteter, som for eksempel en ledelse, til trods for, at adfærden muligvis ikke er overensstemmende med egne normer og værdier. Konform adfærd afhænger ikke udelukkende af individuelle personlighedstræk, men også af gruppens adfærd. Et brud på gruppens normer kan i nogle tilfælde resultere i sanktioner, som ifølge adfærdspsykologien kan have en indlæringspsykologisk påvirkning.

På baggrund heraf, kan oplevelsen af at blive sanktioneret ved brud af gruppens normer resultere i, at individet i fremtiden har lettere ved at efterfølge gruppens normer. Solomon Asch konformitetsforsøg illustrerer i den forbindelse, hvordan vi er tilbøjelige til at følge gruppens normer, til trods for, at de ikke stemmer overens med egne personlige overbevisninger. Dette understreges i lydighedsbegrebet, som både handler om at rette sig ind efter gruppen og autoriteter (Nielsen, 2010).

9.4 Skam i et emotionssociologisk perspektiv

I følgende afsnit redegøres for skam i et emotionssociologisk perspektiv, da vi på baggrund af afholdte interviews, finder det relevant at undersøge hvorvidt skam hos barnet og familien, kan have en forlængende påvirkning på den toårige ventetid på specialiseret behandling og/eller udredning. Teori om skam findes ydermere relevant at inddrage, da der findes en forståelse om at emotionen skam og sammenhængen i de sociale bånd mellem mennesker, er afgørende for henholdsvis forståelsen af og løsningen på sociale problemer. Endvidere kan emotionen skam være medvirkende til at opretholde og cementere sociale problemer, herunder eksempelvis hos børn med seksuelt bekymrende eller krænkende, som føler skam grundet deres uhensigtsmæssige adfærd (Scheff & Starrin).

Skam er en menneskelig følelse, som alle mennesker kan opleve. Udsatte grupper i samfundet udsættes dog særligt for følelsen, da skammen både kan opleves udefra, i form af hån eller foragt, men også indefra gennem den enkeltes eget referencesystem. Skam er tæt forbundet med stigma, hvor personen kan have en oplevelse af at være ringeartet, mistroet eller vanæret, hvilket kan have betydelige konsekvenser for personens identitet. Skammen kan eksempelvis forårsage, at man unddrager social interaktion, hvilket i henhold til vores målgruppe kunne betyde, at barnet ikke indgår i fællesskaber og opbygger venskabelige relationer i skolen grundet barnets skamfulde adfærd. Skam er en af de følelser som har størst påvirkning på den enkeltes selvfølelse og den sociale interaktion. Individet vil ofte forsøge at gemme følelsen væk, for at holde den skjult for omgivelserne. Skam har stor betydning for barnets samvittighed, idet følelsen opstår ved moralbrud. Skammen kan hertil siges at være menneskets moralske kompas (Scheff & Starrin, 2014).

Ifølge Charles Cooley og hans teori om *spejljeget*, opstår skam når man forestiller sig selv gennem den andens øjne.

Den enkeltes *spejljeg*, har tre hovedelementer: forestillingen om hvordan den anden ser os, forestillingen som den andens bedømmelse og en mængde selvfølelse af enten stolthed eller ydmygelse. Teorien om spejljeget anvendes senere i analysen, for at belyse hvordan barnet ser sig selv gennem rådgiver og samfundets øjne (Scheff & Starrin, 2014).

Donald Nathanson har udviklet skammens kompas, som illustrerer nogle af de forsvarsmekanismer individet kan gøre brug af, når vedkomne føler skam. De fire adfærdsretninger i skammens kompas er *tilbagetrækning*, *angreb på selvet*, *undgåelse* og *angreb på andre*. Den første adfærdsretning, *tilbagetrækning*, indgår altid som en kortvarig reaktion på skam, og kan komme til udtryk ved at individet eksempelvis vender sit ansigt væk, slår blikket ned og undgår kontakt med andre mennesker. Den anden adfærdsretning, *angreb på selvet*, kan for nogle forårsage en følelse af at være ekskluderet, udstødt og forladt af andre. For at undgå at føle sig ensom, vil nogle gå på kompromis med sig selv og egne værdier, for at tilpasse sig gruppen, hvilket kan medføre underlegenhed og selvforagt. Den tredje adfærds mekanisme, *undgåelse*, omhandler hvordan nogle individer for enhver pris forsøger at undgå skammen, for at holde sit selv billede intakt. For at undgå skammen vil personen ignorere den, ryste den af sig og undgå at befinde sig i situationer hvor der findes risiko for, at skammen opstår. Den fjerde og sidste adfærdsretning, *angreb på andre*, omhandler hvordan individet kan angribe personer, som opfattes som svagere end en selv, hvilket kan komme til syne gennem både fysiske og verbale angreb (Scheff & Starrin, 2014).

9.5 Erwing Goffmans teori om stigma

Nedenstående afsnit belyser stigma som begreb. Stigma er relevant at belyse, da vi på baggrund af forudgående undersøgelse i problemfeltet har opnået en antagelse om, at stigma kan have en påvirkning på sagsbehandlingen af målgruppen.

Erwing Goffman har udarbejdet teorien om *stigma*, som er en form for stempel individet risikerer at blive identificeret med. Når en person bliver stemplet, betyder det, at der tilskrives nogle specifikke negative egenskaber på baggrund af personens karakteristika. Når et barn stigmatiseres, kan det blandt andet handle om barnets udseende, familie eller på baggrund af den adfærd barnet udviser. Et barn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, vil eksempelvis risikere at blive stemplet som *krænker*, *pædofil* eller *voldtægtsmand* (Skytte, 2008).

Ifølge Erwing Goffman er stigma en social proces, hvor personens sociale identitet risikeres at blive ødelagt, grundet omgivelsernes reaktion, kategorisering og fordømmelse.

Goffman inddeler stigma i tre forskellige former: *kropslige vederstyggeligheder*, herunder kropslige deformiteter, *karaktermæssige fejl* eksempelvis overdrevne lidenskaber eller uhæderlighed, og *tribale eller slægtningsbaseret stigma* eksempelvis race eller religion. Identificeres en person med en af førnævnte former for stigma, kan personen tiltrække negativ opmærksomhed fra omgivelserne, hvilket kan føre til social afvisning og mangel på anerkendelse af de positive egenskaber, som personen besidder. Goffman kalder personer som ikke bærer et stigma, for *de normale* (Goffmann, 2014).

Endvidere beskriver Goffman hvordan der er forskel på den *miskrediterede person*, og den *potentielt miskrediterede person*. Forskellen handler om hvorvidt personen bærer en afvigelse, som ikke kan skjules, eller om personen bærer en afvigelse som ikke er kendt af omgivelserne. De to forskellige typer, vil indgå i social interaktion på forskelligvis. Børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd vil oftest bære en afvigelse som ikke er kendt af omgivelserne, hvorfor de muligvis vil forsøge at formidle deres identitet på en bevidst måde. Endvidere vil den potentielt miskrediterede person forsøge at kontrollere information om sig selv, med henblik på at skjule sit potentielle stigma (Goffmann, 2014).

10. Analyse

Analysen indledes med en præsentation af informanterne, for at understøtte interviewundersøgelsesernes validitet og relevans i henhold til informanternes viden og egne oplevelser af målgruppens problematik. Vi vil i analysen undersøge hvad årsagen til den toårige ventetid på udredning og/eller behandling skyldes. Dette gøres gennem to delanalyser. I delanalyse 1 behandles socialrådgiverens arbejde i en bureaukratisk organisation og eventuelle påvirkninger fra praksislogikker på børne- og familieområdet samt socialrådgiverens identitet i arbejdet med målgruppen. I delanalyse 2 behandles konsekvenser af skam og stigma hos målgruppen. I henhold til projektets valgte analysestrategi vil begge delanalyser have den abduktive metode som omdrejningspunkt. Vi vil undersøge sammenhænge og forskelligheder mellem den indsamlede empiri og inddragede teori (Lysen & Christensen, 2021).

10.1 Præsentation af informanter

I følgende afsnit vil de fire informanternes baggrund blive beskrevet. Oplysningerne er faktuelle og vil derfor ikke indgå som en del af analysen. De fire respektive informanter vil blive benævnt som følgende i analysen: Mette, Signe, Kirstine og medarbejder fra SEBA.

Mette Funder har været ansat som socialrådgiver i Familieafdelingen i Hjørring i 10 år. Mette arbejder i det specialiserede børne- og handicapområde, hvor hun arbejder med børn med psykisk nedsatte funktionsevner. Oftest omhandler de nedsatte funktionsevner ADHD, autisme, skizofreni, angst og OCD. Mette har visitator rollen, hvor hun matcher opholdssteder/døgninstitutioner med de børn i kommunen, som enten skal i aflastning eller anbringes uden for hjemmet.

Signe Andersen Godballe har været ansat som socialrådgiver i Familieafdelingen i Hjørring i 8 år. Forinden sin ansættelse i Hjørring Kommune arbejdede Signe i Vesthimmerland Kommune i 1,5 år. Signe har erfaring med både børne- og unge sager. Signe har blandt andet haft to sager omhandlende unge med en seksualiserende adfærd. Signe har derudover haft sager i Børnehus Nord og sidder med både med anbringelser, kontaktperson samt §11- forløb.

Kirstine Lykke Larsen er i starten af 30'erne og har været ansat som socialrådgiver i Familieafdelingen i Hjørring i 4 år. Kirstine har haft én sag i SEBA. Kirstine blev på et teammøde udvalgt af sine kollegaer, som en af dem i afdelingen med mest forstand på problemstillingen.

Medarbejderen fra SEBA har været ansat i SEBA i omkring 8 år, hvor hun har arbejdet med målgruppen: *børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd*. Medarbejderen har en koordinatorfunktion, og er uddannet pædagog. Medarbejderen har arbejdet i både skole og fritidstilbud samt inden for normalområdet. Medarbejderen har i 15 år arbejdet på familiebehandlingsområdet, og har samarbejdet med familiegrupperne. Medarbejderen har forskellige terapeutiske uddannelser og kurser samt uddannelse indenfor traume. Medarbejderen har udover dette fået uddannelse i forhold til børns seksualitet.

10.2 Delanalyse 1: Socialrådgiveren

10.2.1 Socialrådgiverens arbejde i en bureaukratisk organisation

I henhold til første del af problemformuleringen: *Hvorfor går der gennemsnitligt to år fra det tidspunkt, hvor et barn har begået sit første seksuelle overgreb, til barnet modtager en specialiseret udredning*, ønsker vi i denne del af analysen at undersøge hvilken påvirkning bureaukratiet kan have på socialrådgiverens arbejde, og hvorvidt dette kan skabe konsekvenser for målgruppen.

Som beskrevet i afsnit 3.5.3 er socialrådgivere i myndighedsafdelingen underlagt en række organisatoriske rammer, som påvirker deres handlemuligheder. Hertil påpeges, at der kan identificeres flere problemstillinger med uhensigtsmæssigt bureaukrati i arbejdet med børnesager, herunder eksempelvis belastninger af et tidskrævende dokumentationskrav (Dansk Socialrådgiverforening, 2015b). Under interview med henholdsvis Signe og Kirstine adspørges begge informanter, hvilken betydning det kan have for deres arbejde, med komplekse sager, at være i en bureaukratisk organisation. Fælles for Signe og Kirstine er, at det bureaukratiske påvirker deres arbejde og oplevelse af effektivitet og hurtighed i sagsprocessen. Signe udtaler blandt andet:

Der er mange sagsskridt. Vi har jo vores indstillingsskemaer, og procedurerne i idealprocesserne. Det er jo noget af det, som Hjørring Kommune er kendt for. Så det gør at tingene tager lidt længere tid, engang i mellem (...). Lige netop sådan noget med at vi har så mange processer, og vi ikke kan få godkendt særlig meget selv. Det er sådan noget, som jeg som rådgiver, synes er en kæmpestor udfordring (...) (Bilag 4).

Endvidere udtaler Kirstine følgende om spørgsmålet:

Det kan nogle gange gøre processen længere i hvert fald... Fordi, at der er så mange led man skal igennem (...). Men langt de fleste gange, så er det virkelig tidskrævende, i forhold til hvis jeg bare kunne sende en mail. Eller bare alt det arbejde som SEBA har lavet... Hvis jeg bare kunne sende det med over til dem der skulle lave det videre arbejde, altså i stedet for jeg skal til at skrive det i en indstillingsrapport, hvad det er de har allerede har skrevet, og hvad bekymringerne er. Man skulle i hvert fald tro, at det var nok, det der står i den undersøgelse (Bilag 5).

Udtalelserne understøttes af en artikel udgivet af Dansk Socialrådgiverforening (2015b), som beskriver at socialrådgiveren arbejder i et tungt og bureaukratisk system, som bærer præg af regler og kontrolprocedurer.

Det fremgår heraf, gennem flere undersøgelser, at socialrådgiveren kun er i borgerkontakt 15 % af tiden, hvoraf den resterende tid bruges på administrativt arbejde. Artiklen påpeger, at regler og dokumentation, eksempelvis i forhold til visitationsprocedurer, tynger rådgiverens arbejde og modarbejder effektiv indsats og direkte samarbejde med borgeren (Dansk Socialrådgiverforening, 2015b).

Ifølge Bømler & Seeman (2003) har det kontrollerede og dokumentationsbaserede bureaukrati ikke kun en negativ påvirkning. Bømler & Seeman beskriver at den hierarkiske kontrol sikrer mod fejl i sagsbehandlingen, og samtidig gør det muligt for rådgiveren at placere ansvar ved ledelsen.

Regelstyret, som indebærer indstillingsskemaer og procedurer i idealprocessen, danner grundlag for en øget retssikkerhed og ligebehandling for borgerne. Ligeledes sikre processen, at alle beslutninger træffes på et både sagligt og korrekt grundlag, som er baseret på et formaliseret regelsæt. Bømler & Seeman pointerer herved, at kontrol over arbejdsprocessen og godkendelseskrav kan skabe tryghed for både de ansatte og for borgerne (Bømler & Seeman, 2003). Dette understøttes af Kirstine som udtaler, i henhold til spørgsmål vedrørende bureaukratiets betydningen for hendes arbejde, at hun ikke kun oplever negative virkninger ved kontrollen:

Jeg kan egentlig også godt se lidt det positive i det. Altså det her med, at man får det jo drøftet, altså om det er de rigtige indsatser (Bilag 5).

Mette adspørges ligeledes hvilken betydning det kan have for hendes arbejde at være i en bureaukratisk organisation. Til forskel fra Kirstine og Signe svarer Mette, at hun de sidste år har haft en oplevelse af afbureaukratisering i Hjørring Kommune, og at hun ikke lader sagerne trække ud på trods af de mange trin i sagsprocessen. Mette udtaler:

Man kan jo godt sige, at sagerne de trækker ud, men det gør de ikke. Altså jeg kan kun tale for mig selv. Jeg lader ikke udredninger eller undersøgelser stoppe mig i at komme videre til tide. Det er der nok nogle som vil sige, det tror jeg. Men det kommer også an på hvor man er i livet. Jeg skal ikke hjem og hente børn, altså jeg er ovre den tid. Så jeg kan sagtens tage et par timer længere om dagen, hvis det er det som skal til (...). Der kommer til at ske noget, og vi har afbureaukratiseret meget gennem de sidste par år. Det synes jeg (Bilag 3).

Mette påpeger at tidsfristerne i hendes sager kan overholdes, idet det er muligt at tilrettelægge fleksibilitet ind i arbejdsdagens længde.

På trods af tidskrævende dokumentationskrav oplever alle rådgivere ikke, at dette belaster sagsprocessen. I en artikel udgivet af Dansk Socialrådgiverforening, udtaler Jannie Kejser, som er socialrådgiver og fællestillidsrepræsentant i Aarhus Kommune, at større fleksibilitet er et vigtigt parameter for at gøre arbejdspladserne mere attraktive. Kejser påpeger ligeledes, at fleksibiliteten skaber mulighederne for faglig udfoldelse, metodeudvikling og fordybelse. Dette understøttes af Dansk Socialrådgiverforening (2015b), som understreger, at administrationen skal tage tid, idet der arbejdes med vigtige forhold, således formalia og retssikkerhed skal være i orden (Dansk Socialrådgiverforening, 2023d; Dansk Socialrådgiverforening, 2015b).

Ifølge Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (2017), herefter omtalt FTF, er overarbejdstid og fleksibilitet ikke udelukkende positivt, men tværtimod kan det være modvirkende i henhold til sikring af kvaliteten i arbejdet. I artiklen *Kortlægning af det grænseløse arbejde blandt FTF-jobgrupper*, udgivet af FTF, fremhæves ledelseskontrol med arbejdsopgaven og arbejdsprocessen, hvor kontrollen ligger ved output og deadlines, som en afgørende faktor for rådgiverens arbejdspress over arbejdsmængden samt de store mængder kvantitative krav. Medarbejderen kan opleve at overarbejde er en nødvendighed for at kunne nå alle arbejdsopgaver i en allerede travl hverdag. En hverdag med pressede kalendere fyldt med planlagte arbejdsopgaver og stramme dokumentationskrav. FTF understreger at dette tidspres kan påvirke rådgiverens mulighed for at sikre kvalitet i sagerne, hvilket kan få alvorlige konsekvenser (FTF, 2017).

Ifølge Bømler & Seemann (2003) er samfundet i en udvikling som kalder på løsninger. Løsninger som netop ikke henvender sig mod rutinemæssige opgaver og kontroller, da samfundsudviklingen går mod indviklede og uforudsigelige specialopgaver. Bømler & Seemann pointerer ligeledes at bureaukratiet er præget af effektivitets vanskeligheder i henhold til fleksibilitet, kreativitet og miljø. Problemerne, i henhold til kreativiteten, ligger i, at den bureaukratiske hierarkiske struktur og regelstyring ikke tillader selvstændige initiativer fra de ansatte på lavere organisatoriske niveauer. Socialrådgiverens mulige ønske om at udfolde og udvikle kreative problemløsninger, for at skabe en løsning rettet mod borgerens bedste, stemmer ikke overens med synkroniserings- og maksimeringsprincippet, jf. afsnit 9.1. Dette kan skyldes at distancen mellem top og bund er for stor, således at de der sidder med beslutningerne og magten, i henhold til centraliseringsprincippet, er placeret langt fra socialrådgiveren. Denne distance kan medføre at rådgivernes egenkompetence mindskes, idet ledelsen skal træffe beslutninger vedrørende indsætterne, på trods af at mindre kendskab til borgerens behov end rådgiveren selv (Bømler & Seemann, 2003). Denne påstand understøttes gennem interview med Signe.

Hun oplever at hendes ønske om at arbejde analyserende og relationsbaseret begrænses af dokumentationskrav og ledelseskontrol (Dansk Socialrådgiverforening, 2015b). Signe udtaler:

(...) Jeg kan jo godt lide at analysere og være i relationen, altså nysgerrigheden i det, og så er jeg måske ikke lige den bedste til at få lavet mine indstillinger, og få lavet mine handleplaner eller en børnefaglig undersøgelsesplan. Der er vi jo meget forskellige som rådgivere, alt efter hvilken personlighedsprofil vi har. Lige netop sådan noget med at vi har så mange processer, og vi ikke kan få godkendt særlig meget selv. Det er sådan noget, som jeg som rådgiver, synes er en kæmpe stor udfordring. Men det handler også om den profil jeg har (Bilag 4).

Bømler og Seeman (2003) beskriver, i henhold til fordelene ved bureaukratiet, at socialrådgiveren sidder med kompetence og relativ stor indsigt ved delopgaver samt at den enkelte medarbejder har mulighed for at arbejde sig op til højere stillinger. Desto højere stilling desto mere egen kompetence og magt i bureaukratiet (Bømler & Seemann, 2003). Denne påstand understøttes gennem interview med Signe:

(...) Jeg prøver ikke så tit at få nej til noget, slet ikke med vores nye teamleder. Det skal også lige siges, at nu har jeg jo været deroppe i så mange år, og nu er jeg også TR. Det gør også at min anciennitet vægter. Det kan jeg se, kontra dem som ikke altid får godkendt deres indstillinger. Det har altså betydning, altså erfaring og kendskab til hver enkelte rådgiver (...) (Bilag 4)

Signe fortæller, at hendes ord og indstillinger vægter højere, idet hun blandt andet er TR og har stor erfaring indenfor børne- og familieområdet. Signe fortæller ydermere, at det kan være udfordrende at være nyuddannet og håndtere komplekse sager samt det bureaukratiske pres som medfølger. Dette behandles nærmere senere i analysen, jf. afsnit 10.2.3.

Delkonklusion

I henhold til hvorvidt bureaukratiet kan være medvirkende til at forlænge sagsbehandling, og i den forbindelse ventetiden til at barnet modtager en specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted, kan det konkluderes på baggrund af ovenstående analyse, at der findes faktorer ved bureaukratiet, som kan medvirke til at forlænge ventetiden. Analysen fremhæver både positive og negative virkninger af bureaukratiet i socialrådgiverens arbejde.

De negative effekter påvirker ventetiden i henhold til dokumentations – og kontrolbaserede processer som medvirker en længere sagsbehandling hos rådgivere. Socialrådgiverne udtaler i interviewene, at dette i praksis tydeligt fremgår i indstillinger og idealprocesser, hvilket kan konkluderes at kunne have indflydelse på den gennemsnitlige toårige ventetid på specialiseret udredning og/eller behandling hos behandlingssteder. Det kan endvidere konkluderes, at bureaukrati i en vis form, kan anses som værende en nødvendighed på området, eftersom bureaukratiet også har fordele, såsom en kvalitetssikrende rolle i socialrådgiveren arbejde.

10.2.2 Praksislogikkens påvirkning på socialrådgivernes arbejde på børne- og familieområdet

Praksislogikkerne kan ikke knyttes til enkelte personer i feltet. Praksislogikkerne kan blandt andet opstå på baggrund af henholdsvis *lovgivning, den historiske udvikling, de kontekstuelle faktorer herunder kulturelle, politiske og økonomiske vilkår i organisationen, erhvervsmæssige- og personlige forhold*. Praksislogikker i socialrådgivernes arbejde kan blandt andet komme til udtryk gennem tilgangen til arbejdet og interaktion med borgeren (Caswell, 2006). Her kan, som nævnt i afsnit 9.1, både de erhvervsmæssige- og personlige forhold have en betydning. I forlængelse af ovenstående afsnit 10.2.1. kan spørgsmål vedrørende bureaukrati kontra praksislogikker opstå. Caswell beskriver en forskningspublikation fra 2005, vedrørende handlemuligheder i socialt arbejde, at bureaukratisering er et uundgåeligt aspekt i socialrådgiverens arbejde. Caswell pointerer i den forbindelse hvorledes henholdsvis kontekstuelle og organisatoriske vilkår enten fremmer eller hæmmer den socialfaglige indsats. Hertil beskrives hvorledes socialrådgiveren ubevist tilpasser sin opfattelse af borgeren, så denne opfattelse passer til den specifikke organisations handlemuligheder i det sociale arbejde. Denne tilpasning af organisationens handlemuligheder kan også udspille sig gennem praksislogikker, hvilket vil blive yderligere beskrevet i afsnit 10.2.2. (VIVE, 2005; Caswell, 2006). Under interview med Signe beskrives hvorledes en praksislogik kan se ud i en familieafdeling:

(...) Men altså lige i forhold til overgreb og sådan, så er det ikke mit indtryk at der så vil blive sagt nej til en indstilling. Men jeg vil vove at påstå, at du vil få at vide at du skal gå i Børnehus Nord først. Især efter at der kommer nye regler derude (...) (Bilag 4).

Signe beskriver, at socialrådgiverne i Hjørring Kommune sandsynligvis ikke ville få ledelsesgodkendelse til en indstilling til SEBA, i tilfælde af, at rådgiveren forinden ikke havde forsøgt sig med kontakt til Børnehus Nord. Derved opstår en praksislogik i kommunen, hvor rådgiverne søger mod interne løsninger i stedet for eksterne tilbud, som ville være dyrere for kommunen (Caswell, 2006). Denne påstand understøttes af Bømler & Seemann (2003) som beskriver, i henhold til negative konsekvenser af bureaukratiet, at socialrådgivernes loyalitet overfor regeloverholdelsen risikeres at blive målet, fremfor et redskab, i henhold til at opnå organisationens mål (Bømler & Seemann, 2003).

En yderligere praksislogik, understøttet af udtalelser fra rådgiverne i Hjørring kommune, kan være, at de i stedet for JanusCentrets bekymringsbarometer anvender kommunens 'Børnelineal' til vurdering af sagerne. Signe fortæller adspurgt til JanusCentrets bekymringsbarometer (JanusCentret, u.å.b):

Nej, altså da jeg fik jeres interviewguide, så gik jeg ind og google det. Men det er ikke noget jeg har anvendt. Vi har jo også vores egen børnelineal, og der er faktisk en fane under den, som hedder mistanke om seksuelle overgreb. Så det har mere været den vurdering, som jeg har lagt mig op ad – det har været vores eget redskab (Bilag 4).

Betydningen af praksislogikker på en arbejdsplads kan ligeledes belyses ved hjælp af socialpsykologien. Som nævnt eksisterer der i socialpsykologien begrebet *social påvirkning* som dækker over *konformitet*, *lydighed* og *ledelse*. Særligt den sociale påvirkning kan være årsagsforklarende til, hvorfor socialrådgiverne tilpasser sig og efterlever praksislogikkerne i arbejdet. Hertil beskriver særligt begrebet *konformitet*, at praksislogikkerne er en måde hvorpå socialrådgiverne tilpasser og følger gruppen, hermed arbejdspladsens normer, til trods for, at de muligvis ikke stemmer overens med personlige holdninger. Endvidere belyser lydighedsbegrebet, at der i kommunen er en forventning om, at rådgiverne tilpasser sig ledelsens forventning om adfærd. Her er der tale om bureaukratiske praksislogikker, som eksempelvis ledelsesgodkendelse i forbindelse med indstilling til SEBA (Nielsen, 2010).

Delkonklusion

På baggrund af ovenstående afsnit kan det konkluderes, at uhensigtsmæssige praksislogikker på børne- og familieområdet kan påvirke socialrådgiverens arbejde negativt.

Dette er konklusionen, da socialrådgiverens ubevidste opfattelse af borgeren kan tilpasses gennem organisationens praksislogikker, således at rådgiverne eksempelvis søger mod interne løsninger, på trods af et behov for en eksempelvis en ekstern indsats. Det må antages, at når socialrådgiveren søger mod interne tilbud, på baggrund af praksislogikker, at der opstår en risiko for, at indsatsen ikke nødvendigvis er tilstrækkelig, hvorved ventetiden på en specialiseret indsats risikeres at blive forlænget.

10.2.3 Brudfladen mellem berøringsangst og socialrådgiverens identitet i arbejdet med målgruppen.

I dette analyseafsnit belyses, hvordan socialrådgiverens personlige identitet i arbejdet med målgruppen kan have indflydelse på sagsbehandlingen af målgruppen. Begrebet identitet kan forstås som:

Identitet er et begreb, der anvendes om de træk ved en person, der tilsammen kendetegner eller afgrænser personen som forskellig fra andre. I denne betydning svarer begrebet på mange måder til 'personlighed' og 'karakter' (Den Store Danske, 2023).

Begrebet identitet skal i dette afsnit forstås som at dække over socialrådgiverens personlighed, resiliens, menneskesyn og værdier. I den forbindelse er det vigtigt at pointere, at analysen har til formål at belyse mulige problematikker ved socialrådgiverens personlige identitet og hvilke konsekvenser det kan skabe for socialrådgiverens professionelle identitet. Analysen af brudfladen mellem berøringsangst og socialrådgiverens identitet udarbejdes i den forbindelse med et formål om at belyse hvordan socialrådgiveren reagerer, når hun konfronteres med virkeligheden, hendes konkrete oplevelse af den og hvordan hun vælger at håndtere oplevelserne i mødet med målgruppen.

I en masterafhandling, *seksualitetens betydning i socialfagligt arbejde med unge*, sætter Joan Lysholdt og Anette Crone Jessen fokus på behovet for at medtænke og inddrage seksualitet yderligere i det socialfaglige arbejde. Afhandlingen afspejler også et tovejs-tabu, idet der til trods for behovet om at inddrage seksualitet eksisterer stor berøringsangst, blufærdighed og tabu inden for feltet (Nielsen, 2021). Netop berøringsangsten nævner Kirstine flere gange i løbet af interviewet:

Og der er meget berøringsangst. Altså det er der jo med alt. Altså bare generelt kan det være et tabu for forældrene... (Bilag 5).

Kirstine udtaler endvidere:

Og det er jo et svært emne, hvor man måske godt kan blive lidt... Nogle kan nok blive lidt berøringsangst med det, fordi at.. og hvornår er det normalt adfærd, og hvornår skal vi være mega bekymrede? Fordi kan vi også komme til at blusse noget fuldstændig op? Og så er det ikke det. Så kommer vi faktisk til at grænseoverskride barnet eller kan det være den anden vej rundt, hvor vi tænker, at det er nok normalt nok - så vi arbejder med de andre ting omkring (...) (Bilag 5).

Hertil gælder det, at mange socialrådgivere oplever en uvidenhed om målgruppen og at manglende viden skaber udfordringer i henhold til at kunne håndtere seksuelle emner i mødet med borgere.

Annette Crone Jessen (2021) fortæller:

Manglende viden spænder også ben – for selv om socialrådgivere uddannes til at lave helhedsorienteret sagsbehandling, så er sexologi ikke en del af uddannelsen, og derfor føler mange socialrådgivere sig ikke fagligt rustet til at håndtere seksuelle emner i mødet med borgerne

(Nielsen, 2021, s. 45).

Den manglende viden kan derfor opdeles i to faktorer: socialrådgiverens personlige identitet i henhold til blufærdighed og berøringsangst og socialrådgiveren som fagperson med utilstrækkelig viden om målgruppen (Nielsen, 2021 & VIVE, 2021).

Begge faktorer bekræftes af Kirstine som udtaler:

(...) Og jeg tror faktisk, at lige med SEBA og BørnehusNord, der går vi ikke på kompromis. Altså der har jeg aldrig nogensinde fået nej. Det er sådan noget vi skal. Men jeg ved ikke, om der er nogle børn der kan komme til det, fordi en rådgiver måske ikke har kendskab til det. Eller at man ikke ved, hvornår det er SEBA,... Fordi vi har helt klart mange flere sager i BørnehusNord end vi har i SEBA, så jeg tror, at der sker et eller andet der, som gør, at der er nogle sager der skulle i SEBA, men som ikke kommer det (Bilag 5)

Adspurgte til årsagen herfor svarer Kirstine:

Uvidenhed. Berøringsangst, fordi det er svært. Altså ja, manglende viden (Bilag 5).

Medarbejderen fra SEBA bekræfter rådgivernes påstand, og uddyber med, at berøringsangsten ikke blot findes hos socialrådgiverne. Der er tale om en målgruppe som adskillige fagpersoner har svært ved at håndtere, herunder også lærere og pædagoger. Medarbejderen fra SEBA udtaler:

Vi kan også godt opleve, at man får lidt berøringsangst, hvis forældrene siger “jamen, det ser vi ikke”, at man så går med på den del, og at man så ikke forfølger det der reelt er sket. Jeg synes også, at der er forskellige måder at gøre det på derude. Jeg kan godt have en oplevelse af, at man også forsøger at holde det derude. Der kører nogle sager lige nu i pressen i forhold til at sådanne sager er blevet holdt på skolen og ikke underrettet til rådgiverne (Bilag 6).

Berøringsangsten og tabuet vedrørende sager omhandlende børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd kan til dels forklares ved hjælp af socialpsykologien. Som nævnt har individets sociale holdninger stor betydning for, hvordan vi responderer i sociale kontekster, og hermed på hvordan socialrådgivere handler i det sociale arbejde som myndighedsperson (Mann, 1969). Her kan også begrebet personperception være årsagsforklarende på, hvorfor individet tillægger en målgruppe en generaliserende opfattelse. Medarbejderen fra SEBA udtaler:

Der er ikke ret mange der vil snakke om det, og der er ikke ret mange der forstår, at det her faktisk er ganske på niveau med ret mange andre børn, som er udsat for både det ene og det andet. Men det er adfærden her, der gør det svært. Det er nemmere at tale og hjælpe dem det går ud over. Men vores målgruppe er faktisk også nogle små søde, sørgelige ofre. Bare på noget andet (Bilag 6).

Udtalelsen illustrerer, at den stereotype forståelse, og dermed personperception af målgruppen, skaber en stigmatisering af børn med uhensigtsmæssig seksuel adfærd. Der er tale om en generalisering af en målgruppe, som bliver tillagt et stempel som krænkere (Mann, 1969).

Selve målgruppen bliver på samfundsplan omtalt med forsigtighed, fordomme og uvidenhed, hvilket kan influere individets *holdning*. I en rapport fra Dansk Ungdoms Fællesråd (2004), *når legen går over stregen*, beskrives det:

(...) at der hidtil har været en tendens til at benægte problemet, formodentlig fordi vi i Danmark har en anderledes liberal holdning til børn og unges seksuelle omgang med hinanden.

(Dansk Ungdoms Fællesråd, 2004, s. 7).

Dette skaber, mellem den psykologiske sammenhæng hos socialrådgiveren som privatperson og fagperson samt holdningsbegrebet, indflydelse på tilgangen til sagsbehandlingen af målgruppen (Mann, 1969). I en rapport fra VIVE, *Kvalitet i sagsbehandlingen på børneområdet*, beskrives det, hvordan personlige dilemmaer kan medvirke til berøringsangst over for vold. Til trods for, at der er tale om en anden målgruppe, er målgruppen med børn som udsættes for vold, og målgruppen med børn som begår seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, sammenlignelige i henhold til hvordan socialrådgiverens personlige identitet kan have indflydelse på sagsbehandlingen af komplekse sager. Af rapporten fremgår det:

De personlige dilemmaer kan være, at man er berøringsangst over for vold, at man vælger at overse eller ignorere tegn på vold som en overlevelsesstrategi for psykisk at kunne holde jobbet ud og for ikke at risikere at sætte jobbet på spil på grund af en uretmæssig underretning.

(VIVE, 2021, s. 51).

Signe forklarer i interviewet, hvordan hun har håndteret at være rådgiver i en sag, hvor hun var bevidst om, at personlige dilemmaer ville kunne påvirke hendes evne til at håndtere sagen hensigtsmæssigt:

(...) Også fordi faren, han er så vild, og så ubehagelig at være over for alene. Det vil jeg ikke stå alene i. Fordi så vil det bare begynde at aktivere noget i min skyggeside, som vil gøre, at jeg vil trække mig, hvis det bliver for ubehageligt eller for svært eller formålsløst. Så skal der være nogle andre, som lige kan tage teten når jeg laver et dyk (Bilag 4).

Adspurgte til hvordan socialrådgiverens personlige identitet kan spille ind i forhold til at håndtere komplekse sager, som eksempelvis berører problemstillinger vedrørende seksualitet, pointerer Signe i interviewet, at det er sager, som hun oplever, at nyuddannede kan have svært ved:

Jeg vil nok sige, at man måske er lidt mere udfordret når man er helt nyuddannet. Så kræver det i hvert fald, at man har nogle rigtig gode kollegaer og ledere, som hjælper en med at kigge på hvad som kan være hvad. Så vi samtidig hele tiden holder vores mentalisering intakt for barnet (Bilag 4).

Der kan opstilles flere årsager til, hvorfor man som nyuddannet kan være udfordret i komplekse sager.

En af dem kommer Camilla Wang, forkvinde for Danske Professionshøjskoler med et bud på:

Vi har en situation nu, hvor vi simpelthen ikke kan gøre de studerende, vi har, dygtige nok inden for de rammer, som vi driver uddannelse under i dag, herunder økonomi.

(Dansk Socialrådgiverforening, 2023a).

Dette kan indikere, at manglende viden til håndtering af komplekse sager allerede opstår under uddannelsesforløbet. I forlængelse heraf, er det ifølge Dansk Socialrådgiverforening kun 29 %, der får en oplæring, der lever op til anbefalingerne fra foreningen. Dette kan derfor siges at have betydning for en nyuddannede socialrådgivers identitetsfølelse, som fagperson, og endvidere hvordan hun formår at løse sine opgaver (Dansk Socialrådgiverforening, 2023b).

Delkonklusion

På baggrund af ovenstående analyse, kan det konkluderes, at socialrådgiverens personlige identitet kan have indflydelse på at forlænge sagsbehandlingen for målgruppen. Både socialrådgiverens personlige- og professionelle identitet kan have positiv og negativ påvirkning i rådgiverens håndtering af komplekse sager. Socialpsykologien benyttes til at belyse hvordan målgruppens adfærd kan udfordre rådgiverens personlige identitet. Hertil hvordan rådgiverens personlige identitet uhensigtsmæssigt kan medvirke til at forlænge ventetiden på specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted, grundet manglende viden og berøringsangst i forhold til seksualitet. Sammenfattende kan det konkluderes, at socialrådgiverens berøringsangst og personlige identitet, kan medvirke til at forlænge sagsbehandling for målgruppen, og i den forbindelse ventetiden på specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted.

10.3 Delanalyse 2: Konsekvenser af skam og stigma hos målgruppen

I denne del af analysen behandles projektets problemformulering, i henhold til hvorvidt skam og stigma, kan have indflydelse på den cirka toårige lange periode, fra at barnet har begået første overgreb, til at barnet modtager specialiseret behandling. Her inddrages udtalelser fra vores interviews, Erving Goffmans teori om stigma, Charles Cooleys teori om spejljeget og Donald Nathansons teori om skam. Endvidere inddrages anden relevant sekundær empiri såsom statusrapporter fra JanusCentret.

Vi har forinden udarbejdelsen af delanalyse 2 haft en antagelse om, at skam og stigmatisering kan have en indflydelse på ventetiden. Dette belyses endvidere af resultaterne fra egen indsamlet empiri. Ingen af vores informanter blev direkte adspurgt til begreberne skam og stigma. Årsagen til at vi alligevel inddrager begreberne er, at vi i projektet arbejder abduktivt, og derfor har mulighed for at inddrage teori på baggrund af informanternes udtalelser, jf. afsnit 8 (Lysen & Christensen, 2021).

Det er vigtigt at pointere, at ikke alle børn føler skam, efter eksempelvis at have begået et overgreb eller en anden seksualiseret krænkelse. Dette har for gruppen været vigtigt at have in mente forinden udarbejdelsen af analysen. Nogle af børnene forstår ikke, at de har gjort noget forkert, hvorfor de ikke vil føle skam over hændelsen. Dette kan eksempelvis være grundet alder, umodenhed, lav IQ eller diagnoser, jf. afsnit 3.3. For de børn som føler skam på grund af adfærd, risikeres det dog, at skammen bliver altopslugende, hvilket kan skabe konsekvenser for barnets selvværd og sociale liv (Socialstyrelsen, 2021; Scheff & Starrin).

På baggrund af vores interviews, har vi en antagelse om at socialrådgivere, lærere, pædagoger og barnets familie kan være medvirkende til at opretholde og forstørre barnet følelse af skam og skyld. Dette kan komme til udtryk ved, at reaktionen eksempelvis er at skælde barnet ud, i stedet for at hjælpe og forsøge at forstå barnet. Endvidere må det antages, at ved at pålægge barnet yderligere skam og skyld, findes der risiko for at barnet i fremtiden ikke vil fortælle om hændelserne, hvorfor tidsperioden fra overgreb til behandling forlænges (Scheff & Starrin, 2014). I interviewet med medarbejderen fra SEBA udtalte hun følgende omkring det at skælde barnet ud for en uhensigtsmæssig handling:

(...) Vi oplever, at der er mange, der forsøger at tage sig af det - sådan lokalt. Det her med at skamme børnene: "Du skal stoppe med det. Du skal lære, at du skal gøre sådan. Nej du skal stoppe det". Uden at man ligesom tilfører, hvad skal de gøre i stedet for, så børnene kan lære. Det medvirker at børnene bliver skammet endnu mere. Vores oplevelser kan gøre, at de generelt bare bliver ved med det. Fordi: "nå ja, men jeg har jo fået så mange skældud i mit liv alligevel, så lidt fra eller til". Og det handler jo om uvidenhed. Så skælder man selv ud, og så bliver man jo anset som den vedligeholdende faktor i det, for så bliver vi bare ved med at skælde ud (Bilag 6).

Der findes risiko for at barnets spejljeg jf. afsnit 9.4 bliver aktiveret, når barnet får skæld ud. Dette kan medføre at barnet begynder at forestille sig selv gennem udskælderens perspektiv, og derfor mærker deres fordømmelse.

Når barnets spejljeg bliver aktiveret, er der risiko for, at barnet føler skam og ydmygelse, som ikke er gavnligt for barnet, i henhold til at ændre sin adfærd. Det er medarbejderen fra SEBAs opfattelse, at det at skælde barnet ud, kun medfører, at barnets følelse af skam bliver større. Endvidere udtaler hun, at det er SEBAs erfaring, at skældud kan medvirke, at barnet ikke stopper med at krænke andre børn, da konsekvensen for deres handlinger ingen effekt har.

Endvidere kan barnet anvende forsvarsmekanismer, hvis barnet oplever at blive udskammet for sin adfærd. Nogle børn vil som en forsvarsmekanisme forsøge at omfortolke og minimere hændelsesforløbet i et forsøg på at reducere følelsen af skyld og skam. I en sådan situation vil barnet forsøge at forklare hændelserne på en måde, hvorpå barnet ikke påtager sig noget skyld, eller ved at forsøge at legitimere handlingerne. Det antages at forsvarsmekanismerne kan medvirke til at forlænge perioden, før barnet modtager hjælp (Strange, 2002).

Mette udtrykker endvidere, at hun ikke mener, at børnene, som har begået en uhensigtsmæssig handling, skal straffes med eksempelvis skældud. Mette udtaler i interviewet, hvilket menneskesyn hun har i mødet med børnene, og hermed hvordan hun mener, at man burde møde dem:

Jeg ser dem som ofre, på lige fod med dem det er gået ud over. Så min rolle i det, jamen det er jo at få dem videre, få dem udredt, få dem hjulpet til at få stoppet den her krænkende adfærd med en blid indsats. Så blidt som muligt, fordi jeg oplever dem som ofre, og ser dem som ofre (Bilag 3).

Mette understreger vigtigheden i, at man som rådgiver har forståelse for, at børnene som har en bekymrende eller krænkende adfærd, også er ofre. Socialrådgiveren skal, som i ofrenes sager, sikre barnets bedste i sagsbehandlingen og indsatsen. Ifølge JanusCentrets bekymringsbarometer kan dette bidrage til socialrådgiverens forståelse af barnets uhensigtsmæssige adfærd (JanusCentret, u.å.b).

Ydermere forsøgte vi i interviewene at belyse hvilke konsekvenser det kan have for barnet, at perioden fra overgreb til at modtage hjælp i eksempelvis SEBA, er lang. Herunder hvorvidt den lange ventetid kan have indflydelse på, i hvor høj grad barnet kan profitere af behandlingen.

Medarbejderen fra SEBA blev adspurgt til denne problemstilling og svarede følgende:

Så jo længere tid de er væk, fra det de har gjort, jo sværere bliver det selvfølgelig at snakke om. Oven i det er deres skyld og skam noget de gerne vil gemme væk. Så selvfølgelig er der forskel på, om de kan profitere, og derudover er det også svært at snakke om generelt. Mange af dem vil helst glemme det. Så hvis der går 2 år eller 3 år, før de kommer herind, så ripper vi jo op i noget, som de har lukket ned for (Bilag 6).

Rådgiverne fra Hjørring Kommune var delvist enige i ovenstående besvarelse. Dog mente Mette, at der også kunne være fordele ved den lange ventetid. Hun mente, at nogle af de yngre børn, som har begået en krænkelse mod et andet barn, måske ville kunne profitere af at modne lidt, inden de kommer i specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted. Dog ser hun ingen fordele for de ældre børn, som er bevidste om, at de har en begået en uhensigtsmæssig handling.

Adfærd, hvor barnet forsøger at glemme hændelsen, kan forklares ved at benytte Donald Nathansons forsvarsmekanismer i forhold til at føle skam. Når barnet forsøger at glemme hændelsen, og skubber den væk, kan dette forklares ved hjælp af forsvarsmekanismen *undgåelse*. Her vil barnet, som førnævnt i afsnit 9.4, forsøge at ignorere hændelsen, ryste skammen af sig og forsøge at undgå situation, hvor det risikeres at hændelsen kan komme på tale. Når barnet benytter denne forsvarsmekanisme, risikeres det at hændelsen bliver ubearbejdet, hvorved barnet tager følgerne med sig videre (Scheff & Starrin, 2014).

Mette vil ikke mene, at det er hensigtsmæssigt at børnene bærer på en følelse af skyld og skam i årevis. Hun udtaler, at det er nødvendigt for barnet at modtage hjælp til at få hændelsen, og hermed skammen, bearbejdet. Mette fortæller, at de i Hjørring Kommune forsøger at finde på løsninger for barnet, mens barnet venter på at modtage behandling i eksempelvis SEBA:

(...) Det er to personer, som har fuldstændig styr på diagnoser, så sætter vi dem derud, som en midlertidig løsning, for at få dem til at få tømt lidt af det som er i rygsækken. Uden at åbne for meget op, fordi de skal videre i SEBA, som er eksperterne inden for det her. Så vi prøver på at finde sådan en gylden middelvej i forhold til hvor langt vi skal gå. For vi kan ikke bare lade de her unge mennesker gå i 1-2 år, før de får hjælp. Og det samme med forældrene, fordi de lider (Bilag 3).

Mette forklarer, hvordan rådgiverne forsøger at finde muligheder for at hjælpe børnene, inden de kan modtage hjælp i SEBA. Dette er dog med forbehold for, at hjælpen ikke er for dybdegående, da Mette ikke vil mene, at det er hensigtsmæssigt at børnene skal åbne for meget op, inden de modtager hjælp i eksempelvis SEBA. Endvidere udtaler Mette, hvordan børnenes forældre også kan have behov for at modtage hjælp, hvis deres barn har en seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd.

Jf. afsnit 3.3.3 fremgår det, at overgreb begået af børn ofte finder sted mellem søskende. Når søskendeincest finder sted, kan det oftest forklares med, at der i familien er en dysfunktionel familiedynamik, hvorved forældrene bærer et stort ansvar (JanusCentret, 2020). Det kan være vigtigt for børnenes følelse af skyld og skam, at forældrene påtager sig en stor andel af ansvaret, når barnet eksempelvis har krænket en søskende. Dette er muligt at få bearbejdet gennem mediationer³ eller brevskrivning, som er metoder behandlingsstederne gør brug af (Rigshospitalet, 2016).

Ud over skam kan målgruppen være omfattet af stigmatisering fra omverdenen. Dette indebærer både stigmatiseringen fra barnets omgangskreds, men muligvis også fra socialrådgiveren og andre fagpersoner. Vi har en antagelse om, at socialrådgiveren og andre fagpersoner ubevidst kan komme til at stigmatisere målgruppen, som kan have konsekvenser for ventetiden på behandling og/ eller udredning i eksempelvis SEBA.

Vi er i forbindelse med udarbejdelsen af projektet blevet opmærksomme på vigtigheden i, at fagpersonerne, som arbejder med børn der udviser seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, har tilstrækkeligt med viden om målgruppen. Dette er vigtigt for at fagpersonerne skal kunne hjælpe og støtte børnene bedst muligt. I forbindelse med vores interviews er vi blevet opmærksomme på, at der er risiko for at barnet bliver stigmatiseret, når ikke fagpersonerne, såsom lærere, pædagoger og socialrådgivere, har tilstrækkeligt med viden om målgruppen. Vi har en antagelse om, at dette kan resultere i, at barnet ikke får den rette hjælp hurtigt nok.

³ Mediation er et terapeutisk styret møde mellem offer og den krænkende part. Mediation er særlig anvendelig i sager, hvor der er en betydningsfuld relation mellem offer og den krænkende part, for eksempel mellem søskende (Fagfolk, u.å).

Medarbejderen fra SEBA forklarer hvordan der er forskel på voksenseksualitet og seksualitet hos børn, hvilket er nødvendigt at fagpersonerne omkring barnet, er bevidste om:

(...) Ved de helt små snakker vi jo ikke om seksualitet. Jeg tænker tit, der er mange indenfor det her, som tænker voksenseksualitet. Men når vi er inde og beskrive og dømme de her børn, så er det ikke en voksenseksualitet. Det handler mere om en lyst eller noget behageligt. Hvorimod de ældre, der er en reel tanke på udløsningen, en reel tanke på at "jeg vil have noget seksuelt ud af det". Sådan noget skal man bare være opmærksom på, når man skriver. Vi har fået skriv fra børnehaver og fra rådgiver, hvor børnene bliver kaldt pædofil og bliver kaldt krænger, men det kan man ikke kalde små børn (Bilag 6).

Medarbejderen fra SEBA udtaler endvidere hvordan nogle børn, med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, er blevet påført uhensigtsmæssige og ukorrekte stempler, som kan føre til en stigmatisering af barnet:

(...) Når vi snakker om de her små børn, så kan man ikke kalde dem for "krænkere". Det er krænkende adfærd. En "krænger" er et voksensprog. En har gjort noget, eksempelvis voldtægt. Det er ikke den samme seksualitet, som vi snakker om, når vi har med små børn at gøre. Derfor kan ikke kalde dem for en "krænger". Det er et vældigt prædikat at sætte på. Men det er en krænkende adfærd, som de kommer til at lave (Bilag 6).

Medarbejderen fra SEBA forklarer, hvordan manglende viden om målgruppen kan medvirke, at fagpersoner påfører barnet negative stigma som eksempelvis *krænger* eller *pædofil*. Når denne form for negative stigma påføres barnet, er der risiko for at barnet ikke modtager den rette hjælp og støtte i tide, da de negative stigma kan medvirke til, at barnet føler sig straffet og ikke hjulpet og forstået. Det er essentielt at fagpersonerne omkring målgruppen kan kende forskel på seksualitet hos voksne og børn, da børn endnu ikke forstår seksualitet i forhold til sig selv og andre, men af natur udviser en nysgerrighed og interesse for egen og andres kroppe (Sexogsamfund, u.å.).

Endvidere kan den manglende viden om målgruppen medføre, at barnet forbliver i det offentlige system, når den rette hjælp ikke sættes i værk. Dette udtaler medarbejder fra SEBA følgende omkring:

Ja, men det kan også være pædagoger i børnehaven, der italesætter det sådan: "Jamen det er bare det der numse-leg". Men hvis barnet har den adfærd, samtidig med det også er udadreagerende adfærd og har det svært i sociale sammenhænge, så er der nogle ting man skal være obs på. Det er altså vores oplevelse, at det er nemmere at reagere på et barn, der er udadreagerende end på et barn der bare sidder for sig selv og selvstimulerer eller sådan noget. Vi kan bare se, at nogle flere af vores børn og unge, har været kendt i systemet i mange år. Hvor der har været arbejdet med nogle andre emner, og der har været nogle indsatser i familien (Bilag 6).

I udsagnet forklarer medarbejderen fra SEBA, hvordan manglende viden om målgruppen, kan have betydning længden på perioden før barnet modtager hjælp. Ydermere forklarer medarbejderen fra SEBA, at fagpersonerne, grundet manglende viden, kan overse betydningen af, at barnet er omfattet af flere forskellige risikofaktorer.

Udover at fagpersonerne ikke har tilstrækkeligt med viden om målgruppen, vides det også, at en betydelig andel målgruppen, har haft en svær skolegang, som har været præget af stigmatisering og ekskludering fra klassens fællesskab. Børnene har oplevet mange nederlag i deres skolegang. Dette er eksempelvis grundet indlæringsvanskeligheder og vanskeligheder ved at opretholde nære relationer til kammerater (Strange, 2002). Signe udtaler følgende om problemstillingen vedrørende, at barnets adfærd kan føre til, at både barnet og forældrene ekskluderes fra fællesskaber:

Så er det også noget i forhold til en forhøjet mobningsrisiko, da der vil være andre børn som begynder at tage stilling til, at hun sidder derovre og piller, og der vil der også være nogle forældre som risikerer at blive marginaliseret på en måde (Bilag 4).

Signe forklarer, hvordan barnets uhensigtsmæssige adfærd øger risikoen for, at barnet bliver udsat for mobning, hvilket kan føre til stigmatisering. Når barnet oplever at blive stigmatiseret, af enten sin omgangskreds eller fagpersoner, er der risiko for, at barnet oplever et traume, som kan føre til at barnet begynder, eller fortsætter med, at misbruge andre børn, som en reaktion på egne misbrugsoplevelser (JanusCentret, 2021a; Strange, 2002).

Delkonklusion

På baggrund af ovenstående analyse, kan det konkluderes, at børn kan blive stigmatiseret af både samfundet og socialrådgivere. Stigmatiseringen kan have betydning for ventetiden på at barnet modtager behandling og/eller udredning, idet stigma kan medvirke til at problemstillingen bliver dybere og mere kompleks at håndtere. Dette kan medføre en længere sagsbehandling. Endvidere kan det konkluderes, at hvis ikke barnet modtager hjælp for sin uhensigtsmæssige adfærd, opstår der øget risiko for, at barnet bliver stigmatiseret, hvilket kan være medvirkende til, at barnet begår overgreb mod andre børn.

11. Diskussion: optimering af sagsbehandlingen på børne- og familieområdet

Nedenstående diskussion er udarbejdet på baggrund af viden fra teori-, analyse og empiriafsnittene. I nedenstående afsnit diskuteres hvordan sagsbehandlingen på børne- og familieområdet kan optimeres samt rådgiverens personlige påvirkning på sagsarbejdet. I den forbindelse diskuteres følgende faktorer; *bureaukratiet, praksislogikker, brudfladen mellem berøringsangst og socialrådgiverens identitet i arbejdet med målgruppen samt skam og stigma*, jf. analyseafsnit 10. Det afdækkes i hvor høj grad faktorerne kan være medvirkende til en forlængelse af målgruppens ventetid på hjælp hos et behandlingssted.

11.1 Bureaokratiets dualitet: fordele og ulemper

I henhold til teori, empiri og efterfølgende analyse er vi blevet bekendt med, at bureaukratiet spiller en rolle i socialrådgiverens arbejde, eksempelvis i forhold til borgersyn, medarbejder- og lederrelation samt socialrådgiverens handlemuligheder i sagsarbejdet. I projektets delkonklusion af afsnit 10.2.1 beskrives, at bureaukratiet kan have en tidsforlængende indflydelse på den gennemsnitlige toårige ventetid på specialiseret udredning og/eller behandling hos behandlingssteder. Hvordan denne proces optimeres, således bureaukratiet består uden at overtage og forlænge den allerede lange sagsproces, vil blive diskuteret i følgende afsnit.

Jf. afsnit 3.5.4. bliver Barnets Lov implementeret på børne- og familieområdet fra 1. januar 2024. Dette indebærer eksempelvis færre processuelle krav, herunder eksempelvis at SEL § 50 undersøgelser, også kendt som børnefaglige undersøgelser, fremadrettet i mange tilfælde kan nedskaleres til at være screeninger og afdækninger. Screeningerne og afdækningerne giver rådgiveren samme muligheder for at iværksætte indsatser, som en ellers omfattende børnefaglig undersøgelse ville have gjort. Dette kan være et skridt på vejen for at mindske dokumentationskravet og give socialrådgiveren mere tid til borgerkontakt. Ligeledes skaber Barnets Lov krav om flere rådgivere på de mest komplekse sager, hvilket kan være en medvirkende faktor i henhold til mere viden og faglig dygtighed om projektets målgruppe (Færch & Pedersen, 2023).

I henhold til fordele og ulemper ved bureaukratiet kan spørgsmål om, hvorvidt samfundet bevæger sig i en udvikling af indviklede og uforudsigelige specialopgaver, som netop ikke kan løses gennem ellers velkendte rutinemæssige opgaver og kontroller, opstå.

I følgende afsnit diskuteres, hvorvidt sammenhængen, mellem dem som sidder med problemstillingerne, og dem som reelt bestemmer hvordan de løses bedst, er logisk, og hvorvidt centraliseringsprincippet spiller en afgørende rolle. I analysen bliver vi gjort bekendt med, at bureaukratiet er præget af effektivitets vanskeligheder i henhold til fleksibilitet, kreativitet og miljø. Ligeledes identificeres uhensigtsmæssigt bureaukrati i arbejdet med børnesager, herunder belastninger af et tidskrævende dokumentationskrav. Den hierarkiske struktur og regelstyring tillader ikke selvstændige initiativer fra de ansatte på lavere organisatoriske niveauer. Socialrådgiveren begrænses i sit arbejde og mulighed for at udarbejde kreative løsninger på problemstillingerne. Den enkelte rådgiver får lavere og lavere egenkompetence, hvilket medfører at beslutningerne træffes af ledelsen, på trods af et mindre kendskab til borgerens behov. Denne påstand bekræftes af Signe, som netop oplever, at hendes ønske om at arbejde analyserende og relations baseret begrænses af dokumentationskrav og ledelseskontrol. Gennem analysen påpeges, at på trods af tidskrævende dokumentationskrav oplever ikke alle rådgivere at dette belaster sagsprocessen (Bømler & Seemann, 2003; Dansk Socialrådgiverforening, 2015b).

Modsætningsvist kan bureaukratiet anses som værende positivt og en medvirkende faktor i henhold til at skabe kvalitet og retssikkerhed for udsatte børn og unge. Bureaukratiet kan medvirke til at sikrer mod fejl i sagsbehandlingen, og gør det samtidig muligt for rådgiveren at placere ansvaret ved ledelsen.

Lange indstillingsskemaer og procedurer danner grundlag for en øget retssikkerhed og ligebehandling for borgerne. Denne proces sikrer, at alle beslutninger træffes på både et sagligt og et korrekt grundlag, som baseres på et formaliseret regelsæt. Kontrollen over arbejdsprocessen og godkendelseskrav skaber en tryghed for socialrådgiverne og familierne. Henholdsvis Kirstine og Mette bakker op om denne opfattelse, da de oplever en tryghed i at drøfte indsatserne med en leder. På trods af, at nogle socialrådgivere mener, at egenkompetencen mindskes, i takt med at bureaukratiet vokser, påpeger Bømler og Seeman (2003), at fordelene ved bureaukratiet netop er, at socialrådgiveren sidder med kompetence og relativ stor indsigt ved delopgaver. Hertil at den enkelte medarbejder har mulighed for at arbejde sig op til højere stillinger. Desto højere stilling desto mere egenkompetence og magt i bureaukratiet. Dette understøttes af Signe, som udtaler at hun gennem sine mange års erfaring og stilling som TR har stor egenkompetence (Bømler & Seeman, 2003).

11.2 Praksislogikker som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen

Bureaukratiet kan derfor siges at være et uundgåeligt aspekt i socialrådgiverens arbejde vedrørende handlemuligheder i socialt arbejde, jf. afsnit 10.2.2. Caswell pointerer i den forbindelse hvorledes henholdsvis kontekstuelle og organisatoriske vilkår enten fremmer eller hæmmer den socialfaglige indsats. Hertil beskrives hvorledes socialrådgiveren ubevist tilpasser sin opfattelse af borgeren, således at denne opfattelse passer til den specifikke organisations handlemuligheder i det sociale arbejde, herunder i form af praksislogikker. Hvorvidt denne påvirkning af praksislogikker er med til at forlænge eller forkorte den toårige ventetid, vil i følgende afsnit blive diskuteret.

Af fordelene ved praksislogikker kan nævnes retningslinjer og struktur, organisatorisk sammenhæng samt effektivitet og konsistens. Fordelene afspejler sig i den bureaukratiske struktur, og kan blandt andet være til stor nytte i komplekse situationer. Hertil sikrer praksislogikkerne en fælles forståelse og tilgang til arbejdet, og mindsker uhensigtsmæssige afvigelser i komplekse beslutningsprocesser. Af ulemper kan nævnes manglende fleksibilitet, risiko for suboptimering og konformitetspres. Uddybende om ulemperne er der ved praksislogikker risiko for, at praksislogikkerne ikke tilpasses til målgruppens individuelle behov, hvilket skaber risiko for, at barnet ikke modtager den nødvendige og specialiserede støtte. Hertil skaber praksislogikkerne rum for en kultur, hvor socialrådgiverne kan føle sig obligeret til at følge forvaltningens praksislogik om en billigere løsning, på trods af at valget om denne løsning ikke er i overensstemmelse med socialrådgiveres egen faglige vurdering eller etiske standpunkt (VIVE, 2005; Caswell, 2006).

Der kan ud fra førnævnte identificeres et behov for adressering af praksislogikkerne, for at kunne skabe en tilgang til sagsbehandling som er mere effektiv og menneskecentreret. Her kan der være tale om et behov for ændringer i organisationen, et øget fokus på barnets individuelle behov og en yderligere bevidstgørelse af årsagerne til socialrådgivernes tilpasning til praksislogikkerne. Samlet set, er det relevant at påpege, at praksislogikkernes kompleksitet og deres indflydelse på beslutningsprocesser skaber udfordringer for målgruppens ventetid på specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted. Der er behov for optimering, således der skabes en mere afstemt tilgang, som kan imødekomme målgruppens behov (Caswell, 2006).

11.3 Socialrådgiverens personlige identitet og berøringsangst som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen

Ud fra analysen jf. afsnit 10.2.3 og ovenstående diskussion af fordele og ulemper vedrørende bureaukratiet og praksislogikker, kan det endvidere diskuteres, hvorvidt et fokus på brudfladen mellem socialrådgiverens personlige identitet og berøringsangst kan bidrage til optimering af sagsbehandlingen af målgruppen.

Et centralt punkt er, at socialrådgiverens personlige identitet, og mangel på viden om specifikke emner, herunder eksempelvis børns seksualitet, kan påvirke rådgiverens evne til at håndtere sager. Hertil peger analysen på, at sociale stereotyper og personperception af målgruppen samt personlige dilemmaer kan påvirke socialrådgiverens tilgang til bestemte sager. På den ene side kan berøringsangsten bidrage til, at socialrådgiveren formår at opretholde klare professionelle grænser og undgå at overskride barnets grænser (VIVE, 2021). På den anden side kan berøringsangst og manglende viden forhindre socialrådgivere i at yde den nødvendige hjælp eller støtte til barnet – især i tilfælde hvor der er behov for specialiseret viden eller indsigt på problemstillingen. Dette bekræftes af flere socialrådgivere, jf. afsnit 10.2.3. Ligeledes er det relevant at pointere, at berøringsangst og manglende viden kan føre til tab af effektivitet i kommunernes sagsbehandling, da socialrådgiverne muligvis ikke er i stand til at forstå eller håndtere alle aspekter af barnets situation. Dette kan føre til utilsigtede konsekvenser eller upassende handlinger, og have indflydelse på håndteringen af barnets muligheder for specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted (Nielsen, 2021 & VIVE, 2021).

Signe påpeger i sit interview, at hun særligt oplever uvidenhed, vedrørende sagsbehandling af målgruppen, blandt nyuddannede. Hvorvidt uvidenhed er et resultat af manglende faglighed på uddannelsen, og om den efterfølgende oplæring i praksis er tilstrækkelig, vil blive diskuteret i følgende.

I analysen opstilles hertil en kritik af, hvorvidt socialrådgiveruddannelsen klæder de studerende tilstrækkeligt på til at kunne håndtere komplekse sager. Et andet vigtigt punkt for optimering på området er derfor den uddannelse og oplæring, som socialrådgivere modtager både på socialrådgiveruddannelsen og i det konkrete arbejde. En større specialisering eller øget fokus på emner som seksualitet, mental sundhed og lignende komplekse områder på socialrådgiveruddannelsen, kunne være afgørende for optimering på området. Et optimeringsforslag kunne derfor være at afholde kurser eller praktikforløb rettet mod at håndtere sådanne emner, hvilket potentielt kunne reducere berøringsangst og øge vidensniveauet hos socialrådgiverne (Dansk Socialrådgiverforening 2023a; Dansk Socialrådgiverforening 2023b). En optimering på området vedrørende socialrådgiverens personlige identitet, vil endvidere belyse hvordan skam og stigma kan påvirke perioden fra et barn begår et overgreb, indtil det modtager specialiseret behandling, jf. delanalysen i af afsnit 10.3.

11.4 Skam og stigma som bidragende faktor til ventetid hos målgruppen

En central pointe i analysen er, at skam ikke altid er til stede hos barnet efter det begåede overgreb. Ikke alle børn forstår, at de har handlet forkert. Denne pointe udfordrer antagelsen om, at skam altid er en central følelse i de situationer og giver plads til vigtigheden i at differentiere børns reaktioner efter at have begået et overgreb. Et betydeligt punkt i analysen er, hvordan reaktionerne fra socialrådgivere, lærere, pædagoger og familien kan bidrage til en forøgelse barnets skamfølelse. Negative reaktioner, som eksempelvis at skælde barnet ud i stedet for at forsøge at forstå og hjælpe, kan forværre situationen. Dette kan have betydning for barnets åbenhed omkring overgrebet. Uddybende kan barnet, hvis det føler sig udskammet, udvikle forsvarsmekanismer der kan forlænge ventetiden på at modtage hjælp (Strange, 2002). Desuden fremhæver analysen, hvordan manglende viden om målgruppen kan føre til stigma og forlænge ventetiden på behandling. Hvis socialrådgivere eller andre fagpersoner ikke forstår børns seksualitet og adfærd, opstår risikoen for at påføre barnet forkerte etiketter som *krænker* eller *pædofil*.

Dette kan skabe en farlig stigmatisering, der kan være til hindring for barnets adgang til passende hjælp og støtte (Sexogsamfund, u.å.). En anden vigtig pointe er, hvordan ventetiden før behandling kan påvirke barnet. Jo længere tid der går, desto sværere kan det være at tale om hændelsen. Hvis barnet forsøger at glemme eller fortrænge overgrebet som en forsvarsmekanisme, risikerer det at forblive ubearbejdet traume. Dette kan have en negativ indvirkning på barnets fremtidige adfærd og velvære (Scheff & Starrin, 2014).

Samlet set fremhæver analysen, hvordan skam og stigma kan bidrage til en forlængelse af ventetiden på specialiseret udredning og/eller behandling hos et behandlingssted. Det kan være et afgørende element at øge viden og forståelse hos socialrådgivere og andre fagpersoner, for at undgå stigmatisering og sikre, at børnene får den rette hjælp i tide. En anerkendelse af, at børn kan reagere forskelligt på at begå overgreb og at undgå at påføre dem unødigt skam, er centrale faktorer som kan sikre rettidig og effektiv støtte til en målgruppe af sårbare børn.

Fordelene ved at sætte fokus på berøringsangst, manglende viden samt skam og stigma, er at dette kan bidrage til at forbedre kvaliteten af den støtte, der tilbydes til målgruppen, ved at tillade socialrådgivere at adressere deres behov mere effektivt og følsomt. Mindre berøringsangst kan endvidere bidrage til, at socialrådgivere udvikler større empati og forståelse for barnets situation. Hertil er det muligt, at dette kan forbedre forholdet og tilliden mellem barnet og socialrådgiveren. Det er dog også vigtigt at belyse mulige ulemper. En ulempe kan være, at indsatsen i mindre berøringsangst og øget viden kræver tid og ressourcer, og nogle socialrådgivere kan føle ubehag eller overvældede ved at adressere sådanne følsomme emner. Hertil kan øget viden potentielt føre til overtrædelse af professionelle grænser, hvis socialrådgivere ikke er trænet til at håndtere følsomme emner korrekt (VIVE, 2021).

Det er vigtigt at afveje både fordele og ulemper, for at finde den rette balance mellem opretholdelse af professionalismisme og en sikring af, at socialrådgiverne har den nødvendige viden og evne til at støtte og hjælpe målgruppen effektivt. En passende tilgang kunne være at tilbyde støtte, træning og ressourcer til socialrådgivere for at hjælpe dem med at kunne håndtere følsomme emner på en passende og effektiv måde. Signe påpeger i interviewet, at særligt supervision er en vigtig faktor i arbejdet, som er vigtigt at insistere på at modtage. Supervisionen kan både bruges til at drøfte personlige dilemmaer, faglige problemstillinger og øge selvtilliden hos den enkelte rådgiver til håndtering af komplekse sager (VIVE, 2021).

12. Konklusion

Projektet havde til formål at undersøge årsagerne til ventetid på udredning og/eller behandling af målgruppen samt hvilke muligheder socialrådgiveren har, for at optimere sagsbehandlingen med det formål at sikre barnets bedste. Problemformuleringen er forsøgt besvaret ved hjælp af indsamling af egen empiri, som førte til en analyse af problemstillingen og en tilhørende diskussion heraf.

Grundlaget for besvarelsen af opgaven er vores indsamlede empiri, som er suppleret med yderligere forskning og litteratur på området. I følgende afsnit vil vi udlede en konklusion, som har til formål at sammenfatte de forskellige forståelser af problemstillingen.

På baggrund af en samlet vurdering af projektets analyse og diskussion, kan vi konkludere at det ikke er muligt at give et entydigt svar på problemstillingen, da der findes flere forskellige årsager til at ventetiden på en specialiseret behandling og/eller udredning gennemsnitligt er to år. Årsagerne findes blandt andet ved bureaukratiet, praksislogikker, brudfladen mellem socialrådgiverens personlige identitet og berøringsangst samt ved skam og stigma. Derudover er det vigtigt at pointere, at en forklaring også kan findes i socialrådgiverens faglige vurderinger. Et eksempel kan være, at socialrådgiveren vurderer, at barnet vil kunne profitere af en intern indsats, i stedet for et forløb i SEBA, hvorfor dette forsøges først. Der kan være tale om indsatser i form af familiebehandling eller støtte til forældrene til at kunne håndtere barnets adfærd, såfremt vurderingen lyder på, at barnet ikke vil kunne formå at omsætte viden og behandling fra SEBAs tilbud. Afslutningsvis kan en årsag også være, at det enkelte barn ikke ønsker et forløb i SEBA.

I henhold til diskussionen kan vi konkludere, at der findes både fordele og ulemper ved førnævnte årsager. I henhold til problemstillingen udleder diskussionen, at socialrådgiverens personlige identitet samt skam og stigma ikke spiller en betydelig rolle, hvorimod bureaukratiet, som resultatet af de politiske rammer på det sociale område, har en afgørende indflydelse på socialrådgiverens handlemuligheder i arbejdet med målgruppen. I forlængelse heraf konkluderes at ventetiden er et resultat af et nedprioriteret socialpolitisk område, hvor manglen på konkrete juridiske handlemuligheder for målgruppen er væsentlig.

Uddybende bekræftes førnævnte i afholdte interviews med vores fire informanter, hvor vi kan konkludere at en andel af ansvaret for ventetiden ligger på et politisk niveau. Derfor må det antages, at der ikke tilføres tilstrækkeligt med ressourcer til et behandlingssted som SEBA, idet de tidligere har haft en venteliste på ni måneder.

Vi kan endvidere konkludere, at det er en forudsætning for forebyggelse af problemstillingen, at fagpersonerne omkring målgruppen, har viden om deres komplekse problemstillinger og dermed mulighed for at identificere hvorvidt barnets adfærd er normativ eller bekymrende. Forebyggende arbejde er essentielt, for at kunne afhjælpe flere og flere børn med seksuelt bekymrende adfærd, inden adfærden eskaleres, med mulighed for at adfærden eksempelvis udvikler sig fra at være seksuelt bekymrende til krænkende, hvor andre børn vil tage skade. Det er centralt at rådgivere og andre fagpersoner griber ind, og formår at handle og vurdere på barnets tidlige tegn på bekymrende adfærd (JanusCentret, 2021a).

I henhold til socialrådgiverens muligheder for at optimere sagsbehandlingen, med henblik på at sikre barnets bedste, kan vi konkludere, at socialrådgiveren qua Barnets Lov, som træder i kraft d. 1. januar 2024, får bedre muligheder for at kunne optimere sagsbehandlingen. Dette får hun blandt andet, da det i forbindelse med den nye lovgivning bliver lovbestemt, at rådgivere skal være to sammen på de mest komplicerede sager. Implementeringen af Barnets Lov kan medføre flere forskellige positive ændringer, i henhold til sagsbehandlingen af målgruppen. Ændringerne kan eksempelvis medføre en øget kvalitetssikring i sagerne, herunder både i henhold til at den rette instans bliver sat i værk, men også i henhold til at socialrådgiverens personlige identitet får mindre betydning. Derudover kan vi konkludere at Barnets Lov medfører at rådgiveren skal følge færre processuelle krav, herunder blandt andet i form af at den tidskrævende børnefaglige undersøgelse jf. § 50 i SEL, som er en forudsætning for at eksempelvis komme i SEBA, nedskaleres til at være mindre tidskrævende screeninger og afdækninger. Dette resulterer forhåbentligt i at nogle af de negative effekter ved bureaukratiet, mindskes.

Samlet set udgør faktorerne en kumulativ effekt på forlængelse af ventetiden på specialiseret udredning og/eller behandling for målgruppen. Vægtningen af hvorvidt nogle faktorer har større betydning end andre, vil afhænge af den konkrete situation og kontekst hos det enkelte barn. På baggrund af projektet vurderes bureaukratiet dog at være den faktor, som spiller den største rolle for målgruppens samlede situation. Bureaukratiske processer kan ofte være en primær årsag til at ventetid forlænges, idet de er en del af de strukturer, som styrer kommunernes sagsbehandling. Igen er det vigtigt at pointere, at bureaukratiet ikke udelukkende kan anses for værende af negativ betydning for sagsbehandlingen. I henhold til vores målgruppe vurderes dog et behov for optimering og implementering af mere hensigtsmæssige bureaukratiske processer, som kan gøre en positiv forskel i sagsbehandlingen af målgruppen af børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd.

13. Perspektivering

På baggrund af analysen, diskussionen og konklusionen vil følgende afsnit anstille et handleforslag til optimering af arbejdet med børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd. Formålet med denne perspektivering er, at rette fokus mod, hvad vi definerer som et nødvendigt tiltag, for hvordan det er muligt at skabe bedre vilkår for målgruppen. Handleforslaget henvender sig primært til regeringen, og hermed det politiske område, idet der er behov for politisk indblanding og fastsættelse af handlemuligheder af juridisk karakter. Handleforslaget har endvidere til formål at kunne sikre en kvalitetsbevidst sagsbehandling, hvor rådgiverne har ensrettede idealprocesser for håndteringen af målgruppen.

13.1 Handleforslag

De danske børnehuse blev etableret i 2013 på baggrund af en beslutning foretaget i forbindelse med satspuljeaftalen i 2012. Med børnehusenes oprettelse blev det lovpligtigt at benytte børnehusene i sager, hvor der er viden eller mistanke om, at et barn udsættes for vold eller seksuelle overgreb (Socialstyrelsen, 2019). Lovmæssigt fremgår det af Serviceloven jf. § 19, stk. 4, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Endvidere er det som led i udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse, jf. SEL § 50 bestemt, at når et barn har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom, skal kommunalbestyrelsen benytte det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. SEL § 50 b. Formålet med børnehusene er at sikre en høj kvalificeret, tværfaglig koordineret og skånsom indsats i børnevenlige rammer samt at sikre en indsats af høj kvalitet på tværs af landet for målgruppen (Socialstyrelsen, 2019). Dette illustrerer, at der i sager om behandling af børn som er udsat for overgreb, er klare retningslinjer og procedurer for, hvordan den videre udredning og behandling skal foregå. Dette er ikke tilfældet for målgruppen af børn med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd. I analysen blev det ydermere illustreret, at sagsbehandlingen af målgruppen har uklare retningslinjer, og at den samlede ventetid fra både kommunen og behandlingsstedets side har behov for yderligere optimering. I interviewet med medarbejderen fra SEBA er det tydeligt, hvordan behandlingsstedet mener, at en optimering på området vil kunne finde sted.

Medarbejderen udtaler:

“Vi kunne jo rigtig godt tænke os, at den her målgruppe havde samme rettigheder som de børn, der er i BørnehusNord, som bliver udsat for seksuelle overgreb fra voksne, eller vold fra voksne. Fordi ved dem skal I bruge børnehuse. Der er ikke noget at komme efter. Det er simpelthen lovmæssigt. Det kunne vi også godt tænke os, at det var omkring vores målgruppe. At hvis I rådgivere har de her børn, kan I ikke sidde og lave en personlig vurdering. Jeg siger ikke at alle gør det, men der er en risiko for, at man kommer til at gøre det. Så det kunne være rigtig fint for målgruppen, så fik man den i hvert fald i hænderne. Hvis det så bliver en lille sag, så bliver det en lille og bliver det en stor, så bliver det en stor. Det er et af stederne, hvor vi tænker, at det vil være rart, hvis man talte lige så meget om den her målgruppe, som man taler om børn der bliver udsat for overgreb af voksen” (Bilag 3).

I en rapport vedrørende de danske børnehuse, udarbejdet af Socialstyrelsen, fremgår en række kriterier for, hvornår børnehuse kan benyttes. Af kriterierne fremgår også sager, hvor et barn er udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd af et andet barn (Socialstyrelsen, 2019). Af rapporten fremgår det:

Hvis der opstår viden eller mistanke om at et barn, der har krænket et andet barn, selv har været udsat for overgreb af en over 15 år, er kriterierne for at benytte de danske børnehuse opfyldt (...). Endvidere er sager, hvor den seksuelt grænseoverskridende adfærd er af en karakter, som gør, at der strafferetsligt kan rejses et erstatningskrav mod det barn, som har påført et andet barn en skade ved den seksuelt grænseoverskridende adfærd, omfattet af kriterierne for benyttelse af de danske børnehuse (Socialstyrelsen, 2019).

Dette illustrerer endvidere, at barnet kun har lovmæssigt krav på specialiseret udredning og/eller behandling, såfremt barnet, der har begået en seksuelt krænkende handling mod et andet barn, selv har været udsat for seksuelle overgreb af en person over 15 år. Som nævnt i afsnit 3.3.2 er det dog udelukkende en tredjedel af målgruppen, som har været udsat for seksuelle overgreb i opvæksten. Resten af målgruppen er overladt til en sagsbehandling som i vidt omfang bærer præg af uvidenhed, berøringsangst og lang ventetid, jf. analysen.

At skabe lige rettigheder for børnene i målgruppen, som målgruppen i BørnehusNord, vil kunne medvirke til en optimering af behandlingsmuligheder og retssikkerhed. Endvidere vil det bidrage til, at socialrådgiveren har en klar procedure for hvordan sagerne bør og skal behandles.

Vi er dog opmærksomme på, at dette ville kræve en stor omorganisering og ændring af tilgangen til målgruppen fra samfundet og herunder regeringens side på et politisk plan. Som beskrevet i indledningen har der dog længe været behov for, og efterspørgsel på, forbedring af børne - og familieområdet. Som tidligere nævnt kommer der i forbindelse med Barnets Lov et større fokus på efterspørgslen vedrørende børne - og familieområdet. Der fremgår dog ikke nogen planer eller forslag til optimering af sagsbehandlingen for børn og unge med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd. Der kan argumenteres for, at hvis socialrådgiveren skal have mulighed for at arbejde etisk, i forhold til *barnets bedste*, at der er behov for etablering af lige vilkår for de børn som er udsat for overgreb som for dem der begår dem. Dette kan antages at være et resultat af en etisk problematik af samfundets syn på målgruppen, herunder personperceptionen af, at der er tale om krænkere, i stedet for ofre. Denne etiske problematik er et produkt af et kritisk samfundssyn på målgruppen, hvor der er behov for udvikling (Nielsen, 2010).

14. Litteraturliste

- Aadland, E. (2016). Etik - dilemma og valg. Viborg: Dansk Psykologisk Forlag.
- Aarhus Universitet, Metodeguiden (u.å.a). *Kodning af kvalitative data*. Sidst besøgt d. 30.10.23.
- Aarhus Universitet, Metodeguiden (u.å.b). *Transskription*. Sidst besøgt d. 30.10.23
- Bømler, T. U. & Seemann, J. (2003). Bureaukratiet som organisationsform. I T. U. Bømler & J. Seemann (red.), *Sociale organisationer i en omstillingstid* (s. 26-53). Socialpæd. bibliotek
- Bundesen, P. (2015). Hvad er sociale problemer?. I P. Bundesen, A. B., Christensen & T. Rasmussen (red.), *Sociale problemer* (s. 23 – 44). Hans Reitzels Forlag.
- Børnerådet (u.å.). *FN's Børnekonventionen er fundamentet for Børnerådets arbejde*. Sidst besøgt d. 20.09.23. <https://www.boerneraadet.dk/boernekonventionen>
- Børns Vilkår (u.å.). *Seksuelle overgreb på småbørn*. Sidst besøgt d. 13.12.23
<https://bornsvilkar.dk/cfb-artikel/seksuelle-overgreb-paa-smaa-boern/>
- Caswell, D. (2006). Socialt arbejde som slagmark. *Uden for nummer*, 7(12), s. 36-48. Sidst besøgt d. 9.11.23. <https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/12-UdenForNummer.pdf>
- Christensen, M. (2021). Hermeneutik - Forståelse, fortolkning og mening. I M. Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen, & C. Rosenberg, *Videnskabsteori og socialt arbejde – En grundbog* (s. 115-130). Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Dansk Socialrådgiverforening (2015a). *Besparelser på udsatte børn er dyrt i længden*. Sidst besøgt d. 19.10. 23. <https://socialraadgiverne.dk/debatindlaeg/besparelser-paa-udsatte-boern-dyrt-laengden/>
- Dansk Socialrådgiverforening (2015b). *Bureaukratiet tynger børnearbejdet - men der er veje ud af det!*. Sidst besøgt d. 20.10.23. <https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/2015-11-17-Undersoegelse-BureaukratiTyngerBoernarbejdet.pdf>
- Dansk Socialrådgiverforening (2023a). *LEDER: Hvordan skaber vi den bedste uddannelse?*. Sidst besøgt d. 03.12.23. <https://socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/leder-hvordan-skaber-vi-den-bedste-uddannelse/>
- Dansk Socialrådgiverforening (2023b). *Kun hver tredje nyuddannede socialrådgiver får en god start*. Sidst besøgt d. 03.12.23. <https://socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/kun-hver-tredje-nyuddannede-socialraadgiver-faar-en-god-start/>

- Dansk Socialrådgiverforening (2023c). *Arbejdspres og økonomi*. Sidst besøgt d. 19.10. 23.
<https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2023/04/Rundspoerge-boerneomraadet-2023.pdf>
- Dansk Socialrådgiverforening (2023d). *Det nye, fleksible arbejdsliv – hvorfor og hvordan?*
Sidst besøgt d. 22.11.23 <https://socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/det-nye-fleksible-arbejdsliv-hvorfor-og-hvordan/>
- Danmarks Statistik (2023a). *Børn*. Sidst besøgt d. 20.12.23.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/husstande-familier-og-boern/boern>
- Danmarks Statistik (2023b). *Statistikbanken. Borgere. Vælg fra tabellen BEFOLK2*. Sidst besøgt d. 20.12.23. <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>
- Danmarks Statistik (2023c). *Sociale udgifter*. Sidst besøgt d.20.12.23.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/oekonomi/offentlig-oekonomi/sociale-udgifter>
- Danmarks Statistik (2023d). *Statistikbanken. Sociale forhold. Vælg fra tabellen BU43*. Sidst besøgt d. 20.12.23. <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>
- Dansk Ungdoms Fællesråd (2004). *Når legen går over stregen. - hvordan foreningerne kan forebygge, at børn og unge begår seksuelle overgreb mod hinanden*. Sidst besøgt d. 14.10.23.
https://duf.dk/fileadmin/user_upload/Editor/documents/DUF_materialer/DUF_Publikationer/PUB_2004_Naar_legen_gaar_over_stregen
- Den Store Danske (2023). *Identitet (personlighed)*. Sidst besøgt d. 5.12.23.
https://denstoredanske.lex.dk/identitet_-_personlighed
- Egholm, L. (2014). *Videnskabsteori: perspektiver på organisationer og samfund*. Hans Reitzels Forlag.
- EMU (2021). *Metode og videnskabsteori i Erhvervsøkonomi*. Sidst besøgt d. 9.12.23.
<https://emu.dk/stx/erhvervsøkonomi/inspirationsmateriale-til-erhvervsøkonomi/metode-og-videnskabsteori-i>
- Fagfolk (u.å). *Mediation*. Sidst besøgt d. 23.12.23.
<https://fagfolk.aalborg.dk/boern-og-unge/foenix-nord/mediation>
- Faktalink (u.å). *Årsager til voldtægt*. Sidst besøgt d. 18.10.23.
<https://faktalink.dk/titelliste/voldtaegt/arsager-til-voldtaegt>

Finansministeriet (2023). *Finansloven for 2023*. Sidst besøgt d. 29.12.23.

<https://fm.dk/udgivelser/2023/juni/finansloven-for-2023/>

Forskningsnetværket om seksuelle overgreb mod børn (2021). *Seksuelle overgreb mod børn og unge. En antologi om forebyggelse og behandling*. Sidst besøgt d. 15.10.23.

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2022/03/Seksuelle-overgreb-Antologi-2021.pdf>

FTF (2017). Kortlægning af det grænseløse arbejde blandt FTF-jobgrupper. Sidst besøgt d.

22.11.23. <https://fho.dk/wp-content/uploads/2020/01/det-graenseloese-arbejde-final.pdf>

Færch, S. & Pedersen S. P. (2023) *Barnets lov er vedtaget – Hvad nu?*. Sidst besøgt d. 23.10.23

<https://socialraadgiverne.dk/barnets-lov-er-vedtaget-hvad-nu/>

Goffmann, E. (2014). *Stigma – Om afvigerens sociale identitet*. Samfundslitteratur.

Guldager, J. (2015). *Videnskabsteori - En indføring for praktikere*. København: Akademisk forlag.

Harkes, L. (2015). Udsatte børn og unge. I P. Bundesen, A. B., Christensen & T. Rasmussen (red.), *Sociale problemer* (s. 205 – 224). Hans Reitzels Forlag.

Hutchinson, G. S. & Olteidal, S. (2019). *Teoretiske perspektiver i socialt arbejde*. Bosnia & Herzegovina: Hans Reitzels Forlag

Ingemann, J. H., Kjeldsen, L., Nørup, I., & Rasmussen, S. (2018). *Kvalitative undersøgelser i praksis - Viden om mennesker og samfund*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

JanusCentret (2020). *JanusCentrets statusrapport 2003-2020*. Sidst besøgt d. 16.10.2023

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2021/05/JanusCentret-Statusrapport-XVI-2003-2020-1.pdf>

JanusCentret, Viden og værktøjer (2021a). *Hvad karakteriserer børn og unge med bekymrende/krænkende adfærd?* Sidst besøgt d. 14.09.2023.

<https://www.januscentret.dk/viden-og-vaerktoejer/>

JanusCentret (2021b). *Januscentrets statusrapport 2003-2021*. Sidst besøgt d. 16.10.2023

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2022/04/Statusrapport-JanusCentret-2003-2021.pdf>

JanusCentret (u.å.a) *En tavs historie*. Sidst besøgt d. 23.10.23

<https://www.januscentret.dk/viden-og-vaerktoejer/en-tavs-historie-paa-cph-dox/>

JanusCentret (u.å.b) *Bekymringsbarometeret*. Sidst besøgt d. 03.12.23

<https://www.januscentret.dk/bekymringsbarometer/>

Kristiansen, S. (2007). Etik og feltarbejde – udfordringer og dilemmaer i sociologisk praksis. R.

Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen & S. Kristiansen. (red.), *Håndværk og Horisonter – Tradition og Nytænkning i Kvalitativ Metode* (s. 226-248). Syddansk Universitetsforlag.

KORA (2017). *Børn, der krænker andre børn - Erfaringsopsamling*. Sidst besøgt d. 19.10. 2023.

<https://viden.sl.dk/media/9026/boern-der-kraenker-andre-boern.pdf>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Kvillo, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Samfundslitteratur.

Lysen, N. H., & Christensen, M. (2021). Skabelse og anvendelse af videnskabelig viden. I M.

Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen, & C. Rosenberg, *Videnskabsteori og socialt arbejde - En grundbog* (s. 19-48). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Mann, L. (1969). *Social psychology*. John Wiley & Sons.

Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2014). Introduktion: Hvad er et socialt problem?. I A. Meeuwissw & H. Swärd. (red.). *Perspektiver på sociale problemer* (s. 21-54). Hans Reitzels Forlag.

Mørch, W. T. (2021). Træning af forældre til børn med adfærdsvanskeligheder. I L. M.

Guldbrandsen (Red.). *Opvækst og psykisk udvikling* (s. 396-408). København: Akademisk Forlag.

Nielsen, D. K. (2021). Alle kan få ondt i seksualiteten. *Socialrådgiveren*, 10(21), s. 44-48. Sidst

besøgt d. 5.12.2023. <https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2021/12/2021-10-Socialraadgiveren.pdf>

Nielsen, T. (2010). *Elementær psykologi*. København: Frydenlund.

Otte, M & Solgaard, A. (2023). *Mor står frem: Datter overfaldet på toilet i børnehaven*. Sidst

besøgt d. 23.10.23. <https://www.tv2ostjylland.dk/randere/mor-staar-frem-datter-overfaldet-paa-toilet-i-boernehaven>

Regeringen.dk (2021). *Bred politisk aftale om Børnene Først*. Sidst besøgt d. 03.12.23.

<https://www.regeringen.dk/nyheder/2021/bred-politisk-aftale-om-boernene-foerst/>

Rigshospitalet (2016) *Antologi om møder mellem offer og krænker*. Sidst besøgt d. 03.12.23

<https://www.rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/julianemarie/center-for-seksuelle-overgreb/for-fagfolk/Documents/mediationsmoeder-i-incestsager-hvor-et-barn-har-kraenket-en-soeskende.pdf>

Riis, O (2005). *Samfundsvidenskab i praksis. Introduktion til anvendt metode*. Hans Reitzels Forlag.

Ringø, P. & Christensen, M. (2022). Anvendt videnskabsteori. I M. Engen, P. Østergaard, C. F.

Svensson & V. B. Nielsen (red.), *Problembaseret undersøgelser på socialrådgiveruddannelsen* (s. 115-128). Hans Reitzels Forlag.

Socialforskningsinstituttet (2002). *Unge krænkere*. Sidst besøgt d. 23.10.23.

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2020/05/rapport-SFI-02-07ungekraenkere.pdf>

Schultz, T. (2021) *Børn og unge i socialretten*. I Schultz, Hartoft, Klausen & Mørk.

Socialret Børn og unge. (s. 23-65). København: Djøf Forlag.

Skytte, M (2008). Professionelt arbejde med udsatte minoritetsetniske børn og deres familier.

I K. bo, J. Guldager & B. Zeeberg (red.) Udsatte børn - Et helhedsperspektiv (149-166). Akademisk forlag.

Social – og boligstyrelsen (u.å.a). *Omsorgssvigt. Målgruppe*. Sidst besøgt d. 17.10.23.

<https://vidensportal.dk/boern-og-unge/omsorgssvigt/maalgruppen>

Social- og boligstyrelsen (u.å.b). *Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. Sidst besøgt d. 18.10.23.

<https://vidensportal.dk/boern-og-unge/omsorgssvigt/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>

Socialstyrelsen (2019). *Den danske børnehusmodel*. Sidst besøgt d. 14.12.23.

<https://boernehushus-nord.dk/wp-content/uploads/2020/10/den-danske-boernehushusmodel-faglige-beskrivelser-af-indsatserne-i-de-danske-boernehuse.pdf>

Socialstyrelsen (2021). *Vidensopsamling om børn og unge med seksuelt bekymrende eller*

krænkende adfærd. Sidst besøgt d. 14.10.23. <https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2021/02/Vidensopsamling-om-boern-og-unge-med-seksuelt-kraenkende-eller-graenseoverskridende-adfaerd.pdf>

Socialstyrelsen (2023). *Børn og unge med bekymrende eller seksuelt grænseoverskridende adfærd*.

Handleveje ved bekymring for et barns seksuelle adfærd. Sidst besøgt d. 18.09.23. <https://sbst.dk/Media/638073005640407018/B%c3%b8rn%20og%20unge%20med%20seksuelt%20bekymrende%20eller%20gr%c3%a6nseoverskridende%20adf%c3%a6rd.pdf>

Socialstyrelsen (u.å.). *Konsekvenser af seksuelle overgreb – skadevirkninger og senfølger*.

Sidst besøgt d. 14.10.23.

https://socialstyrelsen.gl/1_boern_og_unge/boern_og_unge_udsat_for_overgreb/konsekvenser_af_seksuelle_overgreb?sc_lang=da

Strange, M. (2002). *Unge krænkere*. Sidst besøgt d. 03.12.23

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2020/05/rapport-SFI-02-07ungekraenkere.pdf>

Thagaard, T. (2010). *Systematik og indlevelse - en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag.

VIVE (2005). *Handlemuligheder i socialt arbejde*. Sidst besøgt d. 24.11.23.

<https://www.vive.dk/media/pure/yxd90kzg/2085908>

VIVE (2021). *Kortlægning af viden om kvalitet i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet*.

Sidst besøgt d. 17.12.23. <https://www.vive.dk/media/pure/16134/5583936>

Retskilder

Barnets Lov. Nr. 721 af 13. juni 2023.

Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder. Nr. 6 af 16. januar 1992.

Budgetlov. Nr. 547 af 18. juni 2012.

Lov om offentlighed i forvaltningen. Nr. 606 af 12. juni 2013, som senest ændret ved lov nr. 145 af 24. februar 2020

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Nr. 453 af 10. juni 1997, som senest ændret ved lov nr. 1109 af 24. august 2023.

Lov om social service. Nr. 573 af 24.06.2005, som senest ændret ved lov nr. 1089 af 16. august 2023.

Forvaltningsloven. Nr. 571 af 19. december 1985, som senest ændret ved lov nr. 433 af 22. april 2014.

15. Bilagsliste

Bilag 1: Interviewguide til medarbejder fra SEBA

Bilag 2: Interviewguide til socialrådgivere i Familie – og Handicapafdelingen i Hjørring Kommune

Bilag 3: Interview med socialrådgiver Mette Funder fra Familie – og Handicapafdelingen i Hjørring Kommune

Bilag 4: Interview med socialrådgiver Signe Andersen Godballe fra Familie – og Handicapafdelingen i Hjørring Kommune

Bilag 5: Interview med socialrådgiver Kirstine Lykke Larsen fra Familie – og Handicapafdelingen i Hjørring Kommune

Bilag 6: Interview med medarbejder fra SEBA